

Leo Trotskij:

Den enda vägen (14 september 1932)

Förord

Kapitalismens nedgång ser ut att bli stormigare, mer dramatisk och blodigare än dess uppkomst. Den tyska kapitalismen kommer säkert inte att bli något undantag. Om dess dödskamp blir alltför utdragen, så ligger skulden för det – och här måste vi tala sanning – hos proletariats partier.

Den tyska kapitalismen trädde fram sent på scenen, och berövades därmed den förstföddes rättigheter. Rysslands utveckling placerade landet någonstans mitt emellan England och Indien. I ett sådant schema skulle Tyskland hamna mellan England och Ryssland, men utan Storbritanniens enorma utländska kolonier och det tsaristiska Rysslands ”inre kolonier”. Eftersom hela världen redan hade delats upp stod Tyskland, som var inklämt mitt i Europa, inför behovet att erövra utländska marknader och dela upp de redan uppdelade kolonierna.

Den tyska kapitalismen kunde aldrig simma med strömmen, och ge sig hän åt krafternas fria spel. Bara Storbritannien kunde unna sig denna lyx, och bara under en kort historisk period, som nyligen har avslutats inför våra ögon. Den tyska kapitalismen hade inte ens råd med den ”känsla för återhållsamhet” som kännetecknar den franska kapitalismen, som är förskansad inom sina gränser och dessutom har stora koloniala tillgångar i reserv.

Den inrikespolitiskt helt igenom opportunistiska tyska borgarklassen tvingades på det ekonomiska och världspolitiska området vara ytterst djärv och snabb. Den måste utvidga sin produktion omåttligt, hinna ikapp de äldre nationerna, skramla med vapnen och kasta sig in i kriget. Den intensiva rationaliseringen av den tyska industrin efter kriget härrörde också ur behovet att övervinna de ogynnsamma villkoren – den historiska förseningen, det geografiska läget och de militära nederlagen.

Vår epoks ekonomiska gissel beror när det kommer till kritan på det faktum att mänsklighetens produktivkrafter varken är förenliga med det privata ägandet av produktionsmedlen eller de nationella gränserna. Och den tyska kapitalismen genomgår så svåra omvälvningar just därför att den är den modernaste, mest utvecklade och dynamiska kapitalismen i Europa.

Den tyska kapitalismens botemedel är uppdelade i tre skolor: liberalism, planekonomi och envælde.

Liberalismen vill återställa *marknadens ”naturliga” lagar*. Men liberalismens eländiga öde återspeglar bara det faktum att den tyska kapitalismen aldrig kunde basera sig på manchesterismen¹, utan gick via protektionism till truster och monopol. Den tyska kapitalismen kan aldrig återgå till ett ”friskt” förgånget som aldrig har existerat.

”Nationalsocialismen” lovar att avskaffa resultaten av Versailles på sitt eget sätt, det vill säga genom att fortsätta Hohenzollern-imperialismens offensiv. Samtidigt vill de införa ett *envælde* i Tyskland, det vill säga provinsialism och frivilliga inskränkningar. I detta fall döljer lejonets morrande psykologin hos en piskad hund. Att anpassa Tyskland till nationsgränserna är som att bota en sjuk person genom att kapa av hans högerhand, vänstra fot och en del av skallen.

1 **Manchesterismen** var en reformrörelse som daterar sig till bildandet av Förbundet mot spannmålstullar 1839. Förbundet förespråkade frihandel och avskaffande av tullar på importerat spannmål. Den i Manchester grundade rörelsen lyckades 1846 få Spannmålslagarna upphävd.

Att bota kapitalismen med hjälp av en *planekonomi* är att avskaffa konkurrensen. I så fall måste vi först avskaffa det privata ägandet av produktionsmedlen. De byråkratiska professionella reformatorerna vågar inte ens tänka denna tanke. Den tyska ekonomin är ju minst av allt rent tysk: den är en integrerad del av världsekonomin. En tysk plan är bara tänkbar i perspektivet av en internationell ekonomisk plan. Ett planerat system inom stängda nationsgränser är samma sak som att förneka världsekonomin, det vill säga att försöka återvända till ett enväldssystem.

Dessa tre mot varandra stridande system liknar i själva verket varandra i den meningen att de alla tre är inneslutna i den reaktionära utopismens magiska cirkel. Det som måste räddas är inte den tyska kapitalismen, utan det är Tyskland som måste räddas från sin kapitalism.

Under krisåren har den tyska borgarklassen, eller åtminstone dess teoretiker, varit ångerfulla – ja, de hade fört en alltför riskabel politik, de hade alltför lättvindigt tagit hjälp av utländska krediter, alltför snabbt genomfört moderniseringen av fabriker, etc. Från och med nu måste man vara mer försiktig! Men, som Papens program och finanskapitalets inställning till det visar, är den tyska borgarklassens ledare idag i själva verket mer än någonsin benägna till en ekonomisk äventyrs-politik.

Vid första tecken på återhämtning inom industrin kommer den tyska kapitalismen att visa sig vara vad historien har gjort den till, och inte vad de liberala moralisterna skulle vilja att den var. Företagarna är hungriga efter profiter, och kommer återigen att öka trycket utan att titta på tryckmätaren. Jakten efter utlandslån kommer återigen att anta en feberartad karaktär. Är expensionsmöjligheterna små? Desto viktigare att ta hand om dem själv. Den förskräckta omvärlden kommer än en gång att få se samma bild som under den föregående perioden, men med ännu mer våldsamma omvälvningar. Samtidigt kommer återuppbygget av den tyska militarismen att fortsätta som om åren 1914-18 aldrig har existerat. Återigen sätter den tyska borgarklassen baronerna från Östra Elbe i ledningen för nationen. Med bonapartismen som skydd är de ännu mer benägna att riskera nationens ledare än under den legitima monarkin.

I sina klarsynta ögonblick måste den tyska socialdemokratins ledare fråga sig vad det är för mirakel som gör att deras parti, trots all skada det har gjort, ändå fortfarande leder miljontals arbetare. En viktig faktor är förvisso den konservatism som finns inneboende i varje massorganisation. Flera arbetargenerationer har genomgått socialdemokratins politiska skola, och det har skapat en stark tradition. Ändå är det inte den viktigaste anledningen till reformismens livskraft. Trots socialdemokratins alla brott kan inte arbetarna bara lämna detta parti utan att ersätta det med ett annat parti. Och under de senaste nio åren har det tyska kommunistpartiet, personifierat av sina ledare, gjort allt i sin makt för att stöta bort massorna eller åtminstone hindra dem från att samlas kring kommunistpartiet.

Stalin-Brandlers kapitulationspolitik 1923, Maslow-Ruth Fischer²-Thälmanns ultravänsteristiska sväng 1924-25, det opportunistiska kryperiet för socialdemokratien 1926-28, den ”tredje periodens” äventyrspolitik 1928-30, teorin och praktiken om ”socialfascism” och ”nationell frigörelse” 1930-32 – det är posterna på räkningen. Slutsumman blir: Hindenburg-Papen-Schleicher & Co.

Den kapitalistiska vägen är ingen utväg för det tyska folket. Häri ligger den främsta källan till det kommunistiska partiets styrka. Exemplet Sovjetunionen visar att det finns en utväg längs den socialistiska vägen. Det är den andra källan till kommunistpartiets styrka.

2 **Ruth Fischer** (1895-1961) var med och grundade det österrikiska kommunistpartiet 1918, åkte till Tyskland 1919 och blev ledare i det tyska partiet, delegat till Kominterns fjärde kongress, och medlem i EKKI mellan 1924-26. Hon var riksdagsledamot mellan 1924-28, men uteslöts ur KPD tillsammans med Maslow och Urbahns 1927. De bildade Leninbund. Hon emigrerade till USA, där hon blev journalist.

Men villkoren för den isolerade proletära statens utveckling har lett till att en nationellt opportunistisk byråkrati har tagit makten i Sovjetunionen. Den tror inte på världsrevolutionen, försvarar sitt oberoende från världsrevolutionen men behåller samtidigt en obegränsad makt över Kommunistiska internationalen. Det är för närvarande det tyska och internationella proletariatets största olycka.

Situationen i Tyskland är som skapad för att kommunistpartiet på kort tid skulle kunna erövra majoriteten av arbetarna. Men kommunistpartiet måste inse att det för tillfället utgör en minoritet av proletariatet, och det måste beslutsamt slå in på enhetsfrontstaktikens väg. Istället har kommunistpartiet skapat en egen taktik, som kan beskrivas på följande sätt: de tyska arbetarna ska inte få genomföra ekonomisk kamp, eller göra motstånd mot fascismen, eller ta till generalstrejken, eller skapa sovjeter – förrän hela proletariatet i förväg erkänner kommunistpartiets ledarskap. De politiska uppgifterna förvandlas till ett ultimatum.

Vad är ursprunget till denna destruktiva metod? Svaret är: den stalinistiska fraktionens politik i Sovjetunionen. Där har apparaten omvandlat politiskt ledarskap till administrativa order. Den stalinistiska byråkratin vägrar låta arbetarna diskutera, kritisera eller rösta, och talar bara till dem med hjälp av ultimatum. Thälmanns politik är ett försök att översätta stalinismen till dålig tyska. Skillnaden är att byråkratin i Sovjetunionen kan understöda sin kommandopolitik med statsmakten som den fick från oktoberrevolutionen. Thälmann, å andra sidan, kan bara underbygga sina ultimatum med Sovjetunionens formella auktoritet. Det är en källa till moraliskt stöd, men duger under de givna omständigheterna bara till att stänga munnen på de kommunistiska arbetarna, och inte till att vinna över de socialdemokratiska arbetarna. Men idag är den tyska revolutionens problem reducerad till denna uppgift.

Denna pamflett fortsätter författarens tidigare arbete som har ägnats åt det tyska proletariatets politik, och försöker analysera frågorna för den tyska revolutionära politikens nya skede.

1. Bonapartism och fascism

Låt oss i korthet försöka gå igenom vad som har hänt och var vi står.

Tack vare socialdemokratin fick Brüning regering parlamentets stöd för att regera med hjälp av undantagslagar. De socialdemokratiska ledarna sa: ”På så sätt ska vi stänga vägen till makten för fascismen.” Den stalinistiska byråkratin sa: ”Nej, fascismen har redan segrat, det är Brüning regim som är fascismen.” Båda hade fel. Socialdemokraterna kallade en passiv reträtt inför fascismen för kamp mot fascismen. Stalinisterna beskrev frågan som om fascismens seger redan låg bakom dem. Proletariatets kampförmåga försvagades från båda håll och fiendens seger underlättades och kom närmare.

På den tiden betecknade vi Brüning regering som *bonapartism* (”en karikatyr av bonapartism”), det vill säga en militär polisdictatur. Så fort kampen mellan två samhällsskikt – de som har och de som inget har, utsugarna och de utsugna – når en höjdpunkt får byråkratin, polisen, militären möjlighet att härska. Regeringen blir ”självständig” från samhället. Låt oss än en gång påminna: om man sticker in två gafflar symmetriskt i en kork, så kan den till och med stå på en nålspets. Det är just bonapartismens plan. Förvisso är en sådan regering fortfarande de besuttnas tjänare. Men tjänarna sitter på chefens rygg och gnuggar honom i nacken så att han blir öm, och de tvekar inte att från tid till annan trycka in stöveln i ansiktet på honom.

Man kunde förmoda att Brüning skulle hänga kvar ända till slutet. Men under händelsernas förlopp uppstod en annan länk: regeringen Papen. Om vi ska vara exakta bör vi korrigera vår gamla beteckning: Brüning regering var en förbonapartistisk regering. Brüning var bara en föregångare. Bonapartismen trädde fram i fulländad form först i och med Papen-Schleichers regering.

Vari ligger skillnaden? Brüning försäkrade att hans största lycka var att "tjäna" Hindenburg och paragraf 48. Hitler "stodde" Brünings höger med sin knytnäve. Men Brünings vilade sin vänstra armbåge på Wels axel. Brüning fick majoriteten i riksdagen, vilket gjorde att han inte behövde bry sig om riksdagen.

Ju mer självständig Brüning blev av parlamentet, desto mer självständiga kände sig byråkratins högsta kretsar från Brüning och de politiska grupper som stod bakom honom. Det återstod bara att slutgiltigt klippa banden till riksdagen. Papens regering uppstod ur en obehärdad byråkratisk avlelse. Den vilar sin högra armbåge på Hitlers axel. Med polisens knytnäve håller den undan proletariatet till vänster. Däri ligger hemligheten bakom dess "stabilitet", med andra ord det faktum att den inte föll samman i samma ögonblick som den föddes.

Regeringen Brüning var kyrklig-byråkratisk-polisiär till sin natur. *Reichswehr* fanns fortfarande i reserv. "Järnfronten" var de som direkt upprätthöll ordningen. Kärnan i Hindenburg-Papens statskupp är just att undanröja beroendet av Järnfronten. Generalerna flyttade automatiskt upp på första plats.

De socialdemokratiska ledarna blev fullständigt lurade. Och det är inte mer än vad man kan vänta sig i perioder av social kris. Dessa småborgerliga intrigmakare verkar bara listiga under förhållanden då det inte behövs någon list. Nu drar de täckena över huvudet på natten, svettas och hoppas på ett underverk: kanske vi till sist både kan klara våra huvuden, och rädda våra stoppade möbler och våra små, oskyldiga besparingar. Men det kommer inte att ske några fler mirakel...

Tyvärr har även kommunistpartiet blivit totalt överraskat av händelserna. Den stalinistiska byråkratin lyckades inte förutse någonting. Idag talar Thälmann, Remmele och andra ständigt och jämt om "statskuppen 20 juli". Hur kommer det sig? Först påstod de att fascismen redan var här och att bara "kontrarevolutionära trotskister" kunde tala om den som någonting för framtiden. Nu visar det sig att det krävdes en hel "statskupp" för att gå från Brüning till Papen – för tillfället inte till Hitler utan bara till Papen. Men Severings, Brünings och Hitlers klassinnehåll, lär dessa visa män oss, är "ett och samma". Men varifrån och varför då en statskupp?

Förvirringen upphör inte i och med det. Trots att skillnaden mellan bonapartism och fascism nu har visat sig klart nog, så fortsätter Thälmann, Remmele och andra att tala om den *fascistiska* statskuppen 20 juli. Samtidigt varnar de arbetarna för den annalkande faran för Hitlers lika fascistiska omvälvning. Och slutligen betecknas socialdemokratin liksom tidigare som socialfascistisk. På så sätt inskränks händelseutvecklingen till att olika arter av fascismen tar makten från varandra med hjälp av "fascistiska" statskupper. Är det inte uppenbart att hela denna stalinistiska teori skapades bara i syfte att förvirra den mänskliga hjärnan?

Eftersom arbetarna var så oförberedda gav uppkomsten av Papens regering intryck av styrka: den bortsåg helt från partierna, införde nya undantagslagar, löste upp riksdagen, genomförde represalier, utlyste undantagstillstånd i huvudstaden, och avskaffade den preussiska "demokratin". Och med vilken lätthet! Ett lejon skjuter man med ett skott, en loppa krossar man mellan naglarna, de socialdemokratiska ministrarna gör man slut på med en knäpp med fingret.

Men trots den synbarliga styrkeansamlingen, är Papens regering *som sådan* svagare än sin föregångare. En bonapartistisk regim kan bara bli jämförelsevis stabil och varaktig om den avslutar en revolutionär epok, efter att styrkeförhållandena redan har prövats i kamp, när de revolutionära klasserna redan är förbrukade medan de besuttna klasserna ännu inte har lyckats befria sig från farhågorna: kommer inte morgondagen att medföra nya omvälvningar? Utan denna grundläggande förutsättning, det vill säga utan att massorna dessförinnan har uttömt sina krafter i kamp, befinner sig inte den bonapartistiska regimen i en position där den kan utvecklas.

Med Papens regering försöker magnaterna, storkapitalisterna och bankirerna använda polisen och den reguljära armén för att skydda sina intressen. Tanken på att ge upp all makt till Hitler, som stöder sig på småbourgeoisins giriga och otyglade band, är långtifrån lockande för dem. De betvivlar givetvis inte att Hitler i det långa loppet kommer att bli ett lydigt verktyg för deras makt. Men det är förenat med omvälvningar, med risken för ett långdraget och mödosamt inbördeskrig och stora kostnader. Som det italienska exemplet visar, leder fascismen förvisso till slut till en militärbyråkratisk diktatur av bonapartistisk sort. Men även i händelse av en fullständig seger kräver det flera år: fler år i Tyskland än i Italien. Det är klart att de besuttna klasserna skulle föredra en mer ekonomisk väg, det vill säga Schleichers och inte Hitlers väg, för att inte tala om att Schleicher själv föredrar det.

Det faktum att grunden till regeringen Papens existens baserar sig på neutraliseringen av två oförsonliga läger betyder naturligtvis inte på något sätt att det revolutionära proletariats styrkor och den reaktionära småbourgeoisins krafter är likvärdiga på historiens våg. Här övergår hela frågan till politikens område. Socialdemokratin använder Järnfronten för att förlama proletariatet. Med hjälp av den härndöda ultimatismens politik blockerar den stalinistiska byråkratin den revolutionära vägen för arbetarna. Om proletariatet hade en korrekt ledning skulle fascismen utrotas med lätthet, och inte minsta lucka skulle finnas kvar för bonapartisten. Tyvärr är så inte fallet. Eftersom proletariatets styrka är förlamad får den bonapartistiska klicken en falsk bild av "styrka". Däri ligger dagens politiska formel.

Papens regering är en formlös skärningspunkt mellan stora historiska krafter. Dess egen tyngd är lika med noll. Därför kan den inte bli annat än rädd för sina egna gester och yr av det tomrum som utvecklas runt den. Så och endast så går det att förklara, att regeringens agerande hittills har bestått av två delar feighet och en del djärvhet. I Preussen, det vill säga med socialdemokratin, spelade regeringen ett säkert spel: den visste att dessa herrar inte skulle göra motstånd. Men efter att den hade upplöst riksdagen utlyste den nyval och vågade inte skjuta upp dem. Efter att ha förklarat militärt undantagstillstånd, skyndade den sig att förklara: det är bara för att underlätta för de socialdemokratiska ledarna att kapitulera utan strid.

Men finns det inte ett *Reichswehr*? Vi brukar inte glömma det. Engels definierade staten som väpnade organ av personer med materiella tillgångar i form av fängelser, etc. När det gäller den nuvarande regeringsmakten kan man till och med säga att det bara är *Reichswehr* som egentligen existerar. Men *Reichswehr* ser på intet vis ut att vara ett lydigt och tillförlitligt verktyg i händerna på den grupp personer som leds av Papen. I själva verket är regeringen faktiskt en sorts politisk kommission till *Reichswehr*.

Men trots sin överlägsenhet över regeringen kan *Reichswehr* ändå inte göra anspråk på en självständig politisk roll. Oavsett hur sammanhängande och härdade hundratusen soldater är (och det återstår fortfarande att testa), så kan de inte styra en nation på 65 miljoner som är söndersliten av djupa sociala motsättningar. *Reichswehr* utgör bara ett element i samspelet mellan krafterna, och inte ens det avgörande.

På sitt sätt återspeglar det nya *Reichswehr* ganska väl landets politiska situation, som har lett fram till det bonapartistiska experimentet. Ett parlament utan majoritet, med oförsonliga grupperingar, är ett uppenbart och obestridligt argument för en *diktatur*. Än en gång framstår demokratin påtagliga begränsningar. När det handlar om själva samhällets grundvalar, så är det inte de parlamentariska siffrorna som avgör. Det som avgör är kampen.

Vi ska inte på avstånd försöka avgöra vilken väg försöken till regeringsbildning kommer att ta under de närmaste dagarna. Vår hypotes skulle hursomhelst komma försent, och för övrigt är det inte de möjliga övergångsformerna och koalitioner som avgör frågan. Ett block mellan högern och

Centern skulle innebära en ”legalisering” av nationalsocialisternas maktövertagande, det vill säga vara den allra lämpligaste täckmanteln för en fascistisk statskupp. Vilka relationer som under de första dagarna skulle utveckla sig mellan Hitler, Schleicher och Centerns ledare är viktigare för dem än för det tyska folket. Politiskt skulle varje koalition med Hitler innebära att byråkratin, domstolarna, polisen och armén skulle gå upp i fascismen.

Om man antar att Centern inte går med på en koalition, där dess roll som broms på Hitlers lokomotiv skulle ske till priset av en brytning med sina egna arbetare – då återstår bara den öppet utomparlamentariska vägen. Nationalsocialisterna skulle bli dominerande mycket enklare och snabbare utan en koalition med Centern. Om nationalsocialisterna inte omedelbart förenar sig med Papen, eller inte övergår till ett direkt angrepp, då måste regeringen bli ännu tydligare bonapartistisk: Schleicher skulle få sina ”hundra dagar”... utan de föregående åren med Napoleon.

Hundra dagar – nej, det är att räkna alltför generöst. Reichswehr *bestämmer inte*. Schleicher räcker inte. Junkrarnas och finansmagnaternas utomparlamentariska diktatur kan bara säkras med hjälp av ett besvärligt och skoningslöst inbördeskrig. Kommer Hitler att kunna fullfölja denna uppgift? Det beror inte bara på fascismens onda vilja, utan också på proletariats revolutionära vilja.

2. Borgarklassen, småbourgeoisin och proletariatet

Varje verklig analys av den politiska situationen måste ta sin utgångspunkt i de ömsesidiga förhållandena mellan tre klasser: borgarklassen, småbourgeoisin (inklusive bönderna) och proletariatet.

Den ekonomiskt mäktiga storbourgeoisin utgör i sig själv en oändligt liten minoritet. För att stärka sin makt måste den skaffa sig klara och ömsesidiga band till småbourgeoisin och via dess förmedling till proletariatet.

För att förstå dialektiken i dessa inbördes förhållanden måste vi urskilja tre historiska stadier: den kapitalistiska utvecklingens gryning, då borgarklassen måste använda revolutionära metoder för att lösa sina uppgifter; den kapitalistiska regimens blomstring och mogna period, då borgarklassen utövade sin makt under ordnade, stillsamma, konservativa, demokratiska former; och slutligen kapitalismens nedgång, då borgarklassen tvingas ta till inbördeskrig mot proletariatet för att försvara sin rätt till utsugning.

De politiska program som kännetecknar dessa tre stadier, *jakobinismen*, den reformistiska *demokratien* (inklusive socialdemokratien) och *fascismen*, är i grund och botten småborgerliga program. Mer än något annat visar detta faktum vilken oerhörd – eller snarare avgörande – betydelse de småborgerliga folkmassornas självbestämmande har för hela det borgerliga samhällets öde.

Ändå vilar inte förhållandet mellan borgarklassen och dess grundläggande sociala stöd, småbourgeoisin, på något ömsesidigt förtroende och fredligt samarbete. Till sin stora massa är småbourgeoisin en utsugen och förtryckt klass. Den ser på borgarklassen med avund och ofta med hat. Borgarklassen, å andra sidan, utnyttjar småbourgeoisins stöd, men misstror den samtidigt, ty borgarklassen fruktar med rätta att småbourgeoisin har en benägenhet att riva ner de hinder som satts upp för den uppifrån.

Samtidigt som jakobinerna öppnade och røjde vägen för den borgerliga utvecklingen, så drabbade de hela tiden samman med borgarklassen. De tjänade den genom att oförsonligt bekämpa den. Efter att ha fullföljt sin begränsade historiska roll föll jakobinerna. Kapitalets styre var förutbestämt.

Under en längre period upprätthöll borgarklassen sin makt i form av den parlamentariska demokratien. Men återigen varken fredligt eller frivilligt. Borgarklassen var dödligt rädd för allmän rösträtt. Med hjälp av en kombination av förtryck och eftergifter, med hot om svält kopplat till reform-

åtgärder, lyckades den i det långa loppet dock inordna inte bara den gamla småbourgeoisin inom den formella demokratins ramar, utan med hjälp av den nya småbourgeoisin – arbetarbyråkratin – till stor del också proletariatet. Tack vare den parlamentariska demokratin lyckades borgarklassen i augusti 1914 leda miljontals arbetare och bönder till slaktbänken.

Men just i och med kriget inleds en tydligt märkbar nedgång för kapitalismen och framförallt för dess demokratiska styresform. Det handlar inte längre om nya reformer och mål, utan om att inskränka och avskaffa de gamla. Därmed kommer borgarklassen i konflikt inte bara med den proletära demokratins institutioner (fackföreningarna och de politiska partierna) utan också med den parlamentariska demokratin, inom vars ramar arbetarorganisationerna uppstod. Därav kampen mot ”marxismen” å ena sidan, och den demokratiska parlamentarismen å den andra.

Men precis som den liberala borgarklassens högsta kretsar på sin tid var oförmögna att av egen kraft göra sig av med feodalismen, monarkin och kyrkan, så är finanskapitalets magnater av *sin* egen kraft oförmögna att ta itu med proletariatet. De behöver småbourgeoisins stöd. För detta ändamål måste den piskas upp, ställas på fötter, mobiliseras, beväpnas. Men det är en metod som har sina risker. Även om borgarklassen utnyttjar fascismen så fruktar den ändå den. I maj 1926 tvingades Pilsudski rädda det borgerliga samhället med hjälp av en statskupp mot den polska borgarklassens traditionella partier. Det gick så långt att det polska kommunistpartiets officiella ledare Warski³, som inte lämnade Rosa Luxemburg för Lenin utan för Stalin, ansåg att Pilsudskis statskupp var vägen till en ”revolutionärt demokratisk diktatur”, och uppmanade arbetarna att stöda Pilsudski.

Vid ett möte med den polska kommissionen i Kominterns exekutivkommitté 2 juli 1926, sa författaren till dessa rader angående händelserna i Polen:

... den rörelse som han [Pilsudski] ledde var småborgerlig, ett ”underklassigt” sätt att lösa det kapitalistiska samhällets pressande problem, under sin nedgång och förfall. Här finns en direkt parallell till den italienska fascismen...

Dessa två strömningar har otvivelaktigt gemensamma drag: deras stöttrupper rekryteras... ur småbourgeoisin. Både Pilsudski och Mussolini arbetade med utomparlamentariska, naket våldsamma medel, med hjälp av inbördeskrig. Ingen av dem tänkte störta det borgerliga samhället, utan siktade till att rädda det. Efter att ha fått de småborgerliga massorna på fötter och efter att ha kommit till makten drabbade båda öppet samman med storbourgeoisin. Osökt kommer jag att tänka på en historisk generalisering: man tvingas påminna sig Marx' definition av jakobinismen som ett underklassens sätt att ta itu med borgarklassens feodala fiender. Det var under borgarklassens *uppgångsepok*. Under det borgerliga samhällets nuvarande *nedgångsepok* behöver borgarklassen återigen använda ett ”underklassigt” sätt att lösa sina problem – som inte längre är progressiva utan tvärtom rakt igenom reaktionära. I denna mening innehåller alltså fascismen en reaktionär karikatyr av jakobinismen... Den nedåtgående borgarklassen kan inte upprätthålla sin makt med hjälp av sina egna metoder och medel – den parlamentariska staten. Den behöver fascismen som ett vapen för självförvar, åtminstone i de mest kritiska ögonblicken. Borgarklassen tycker inte om att använda ”underklassiga” sätt att lösa sina problem. Den var enormt fientligt inställd till jakobinismen, som rörde en blodig väg för det borgerliga samhällets utveckling. Fascisterna ligger oändligt mycket närmare den nedåtgående borgarklassen än vad jakobinerna var den uppåtgående borgarklassen. Men den stadgade borgarklassen tycker inte heller om de fascistiska sätten att lösa deras problem, ty även

3 **Adolf Warski** (1868-1938) grundade tillsammans med Luxemburg och Leo Jogiches det polska socialdemokratiska partiet, och senare det polska kommunistpartiet. Han avrättades 1938 av Stalin tillsammans med andra polska landsflyktingar.

om chockvågorna och störningarna är i det borgerliga samhällets intressen, så innebär de också faror. Det är grunden till fiendskapen mellan fascismen och borgarklassens traditionella partier...

Storbourgeoisin ogillar denna metod på samma sätt som en man med svullen käke ogillar att få sina tänder utdragna. Det borgerliga samhällets respektabla kretsar betraktade med hat tandläkare Pilsudskis arbete, men till sist gav de upp inför det oundvikliga, förvisso med hot om motstånd och mycket köpsläende och käbblande om priset. Och kan man tänka sig, småbourgeoisins hjälte från igår har förvandlats till kapitalets gendarm!⁴

Mot detta försök att definiera fascismens plats i historien som att vara en politisk ersättare för socialdemokratin, ställde man teorin om socialfascismen. Till en början kunde det verka som en anspråksfull, gapig men harmlös dumhet. De efterföljande händelserna visade vilket skadligt inflytande den stalinistiska teorin egentlig fick på den Kommunistiska internationalens hela utveckling.⁵

Följer det av jakobinismens, demokratins och fascismens historiska roll, att småbourgeoisin är dömd att till sina sista dagar förbli ett verktyg i kapitalets händer? Om så vore fallet skulle proletarietets diktatur vara omöjligt i ett antal länder där småbourgeoisin utgör majoriteten. Och än mer, den skulle bli ytterst svår att genomföra i andra länder där småbourgeoisin utgör en betydande minoritet. Lyckligtvis är det inte så. Erfarenheterna från Pariskommunen⁶ visade för första gången, åtminstone inom en stad, precis som erfarenheterna från oktoberrevolutionen senare har visat i mycket större skala och under en ojämförligt längre period, att alliansen mellan småbourgeoisin och storbourgeoisin inte är olöslig. Eftersom småbourgeoisin är oförmögen till en *självständig* politik (det är också därför en småborgerlig ”demokratisk diktatur” är ogenomförbar) så har den inget annat val än att välja mellan borgarklassen och proletarietet.

Under uppgångsepoken, när kapitalismen spirade och blomstrade, marscherade småbourgeoisin, trots enstaka våldsamma utbrott av missnöje, i allmänhet lydigt i den kapitalistiska selen. Och inte heller kunde den göra något annat. Men under förhållanden av kapitalistiskt sönderfall och ekonomisk återvändsgränd strävar, söker och försöker småbourgeoisin slita sig loss från de gamla herrarnas och härskarnas bojar. Den är fullt förmögen att knyta sitt öde till proletarietets. För det behövs bara en enda sak: småbourgeoisin måste få tilltro till proletarietets förmåga att leda in samhället på en ny väg. Proletarietet kan bara inspirera denna tilltro med hjälp av sin styrka, beslutsamma aktioner, en skicklig offensiv mot fienden, och en framgångsrik revolutionär politik.

Men ve det revolutionära parti som inte är situationen vuxet! Proletarietets dagliga kamp ökar det borgerliga samhällets instabilitet. Strejkerna och de politiska oroligheterna förvärrar landets ekonomiska situation. Tillfälligt kan småbourgeoisin förlika sig med de ökande försakelserna, om erfarenheterna övertygar dem om att proletarietet befinner sig i en ställning där det kan leda in dem på en ny väg. Men om det revolutionära partiet, trots att klasskampen hela tiden hårdnar, gång efter

4 ”Den polska fascismen och kommunistpartiets misstag.” (Juli 1926.) Publicerad på engelska i *Intercontinental Press*, 1 mars 1971.

5 Samtidigt som man dolde talet som citerades ovan för partiet och Komintern, så genomförde den stalinistiska pressen en av sina vanliga kampanjer mot det. Manuilskij skrev att jag hade vågat ställa fascisterna och jakobinerna ”på samma nivå”, trots att jakobinerna var våra revolutionära förfäder. Denna anmärkning är mer eller mindre korrekt. Tyvärr har dessa förfäder mer än några få efterföljare som inte klarar av att använda sina hjärnor. Ett eko från denna gamla diskussion kan till och med återfinnas i Münzenbergs senaste alster mot ”trotskismen”. Men låt oss lämna detta ämne. - Trotskijs anmärkning.

6 **Pariskommunen** var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från 18 mars till 28 maj 1871, endast 72 dagar, innan den störtades efter en serie blodiga slag.

gång visar sig oförmöget att ena arbetarklassen bakom sig, om det vacklar, blir förvirrat, motsäger sig själv, då förlorar småbourgeoisin tålamodet och börjar ge de revolutionära arbetarna skulden för sitt elände. Alla borgerliga partier, inklusive socialdemokratin, tänker just i dessa banor. När den sociala krisen blir outhärdligt intensiv uppträder ett speciellt parti på scenen, vars direkta mål är att hetsa småbourgeoisin till ett vitglödgat hat och rikta det och dess förtvivlan mot proletariatet. I Tyskland fullföljs denna historiska funktion av nationalsocialismen, en bred strömning vars ideologi består av det sönderfallande borgerliga samhällets alla ruttna utdunstningar.

Det politiska huvudansvaret för fascismens tillväxt ligger naturligtvis hos socialdemokratin. Ända sedan det imperialistiska kriget har detta parti begränsat sitt arbete till att sopa bort tanken på en självständig politik ur proletariatets medvetande, och istället inplantera tron på att kapitalismen är evig, och gång på gång tvinga ner det på knä inför den förfallande borgarklassen. Småbourgeoisin kan bara följa arbetarna om de ser dem som sina nya ledare. Småbourgeoisin kommer inte att följa en lakej. Reformisternas politik berövar proletariatet möjligheten att leda småbourgeoisins simpla massor, och förvandlar dem därmed till kanonmat för fascismen.

Men för oss är inte den politiska frågan uttömd i och med socialdemokratin ansvar. Ända sedan kriget började har vi fördömt detta parti för att vara den imperialistiska borgarklassens företrädare inom proletariatets led. Ur denna de revolutionära marxisternas nya inriktning uppstod den Tredje internationalen. Dess uppgift var att ena proletariatet under revolutionens fana och därmed säkra sitt direkta inflytande över småbourgeoisins förtryckta massor i städerna och på landsbygden.

Efterkrigstiden var i Tyskland mer än någon annanstans en period av ekonomisk hopplöshet och inbördeskrig. De internationella såväl som inrikespolitiska förhållandena drev definitivt in landet på vägen mot socialismen. Varje steg socialdemokratin tog avslöjade dess förfall och maktlöshet, den reaktionära innebörden i dess politik, dess ledares korrupktion. Vilka andra villkor behövs för att kommunistpartiet ska utvecklas? Men efter de första årens betydande framgångar gick den tyska kommunismen in i en period av vacklan, svängar, och omväxlande opportunistiska och äventyrs-politiska utspel. Den centristiska byråkratin har systematiskt försvagat den proletära förtruppen och hindrat den från att bli arbetarklassens ledning. Den har därmed berövat proletariatet i sin helhet på möjligheten att leda småbourgeoisins förtryckta massor bakom sig. Inför den proletära förtruppen bär den stalinistiska byråkratin ett direkt och omedelbart ansvar för fascismens tillväxt.

3. En allians mellan socialdemokratin och fascismen eller kamp mellan dem?

Det är förhållandevis enkelt att begripa de inbördes förhållandena mellan klasserna i form av ett en gång för alla fixt och färdigt schema. Det är oändligt mycket svårare att i varje givet läge utvärdera de konkreta förhållandena mellan klasserna.

För tillfället vacklar den tyska storbourgeoisin – ett tillstånd som storbourgeoisin i allmänhet upplever mycket sällan. En del är helt övertygade om att den fascistiska vägen inte går att undvika, och vill skynda på den. Den andra delen hoppas kunna bemästra situationen med hjälp av en bonapartistisk militär polisdiktatur. Ingen i det lägret vill återvända till Weimar-”demokratin”.

Småbourgeoisin är splittrad. Nationalsocialismen har enat medelklassernas överväldigande majoritet under sin fana, och vill gripa hela makten. Småbourgeoisins demokratiska flygel har fortfarande miljontals arbetare bakom sig, och vill återgå till en demokrati av Eberts modell. Tills dess är den beredd att åtminstone passivt stöda den bonapartistiska diktaturen. Socialdemokratin tänker så här: under trycket från nazisterna kommer Papen-Schleichers regering att tvingas upprätta balansen genom att stärka vänstern. Samtidigt kommer kanske krisen att avta, och småbourgeoisin kommer kanske att lugna ner sig. Kanske kommer kapitalismen att minska sitt ursinniga tryck mot arbetarklassen – och med Guds hjälp kommer allting att ordna sig.

Den bonapartistiska klicken vill faktiskt inte att fascismen ska segra fullständigt. Den skulle ingalunda ha något emot att inom vissa ramar utnyttja socialdemokratins stöd. Men för att kunna det är den tvungen att "acceptera" arbetarorganisationerna, och det går bara om man åtminstone i viss omfattning tillåter kommunistpartiet att existera lagligt. Om socialdemokratin skulle stöda militärdiktaturen så skulle arbetarna definitivt gå över till kommunismens led. Om regeringen på detta sätt skulle försöka få stöd mot den bruna djävulen, så skulle den alltså inom kort drabbas av slagen från den röda Belsebub.

Den officiella kommunistiska pressen deklarerar, att socialdemokratins acceptering av Brüning röjde vägen för Papen, och att det halva acceptandet av Papen kommer att påskynda Hitlers ankomst. Det är helt rätt. Så långt finns det inga åsiktsskillnader mellan oss och stalinisterna. Men det innebär att reformismens politik i kristider inte bara vänder sig mot massorna utan också mot sig själv. Vi har just nått det kritiska ögonblicket i denna process.

Hitler accepterar Schleicher. Socialdemokratin går inte mot Papen. Om denna situation verkligen skulle kunna bestå under en lång tidsperiod, då skulle socialdemokratin omvandlas till bonapartistens vänsterflygel och lämna rollen som fascismens högerflygel. Det är naturligtvis inte uteslutet att den tyska kapitalismens nuvarande exempellösa kris inte kommer att leda till några avgörande resultat, med andra ord inte kommer att sluta med seger för vare sig proletariatet eller den fascistiska kontrarevolutionen. *Om* kommunistpartiet fortsätter med sina idiotiska ultimatum och därmed räddar socialdemokratin från ett oundvikligt sammanbrott, *om* Hitler inte inom en nära framtid beslutar sig för en statskupp och därmed påbörjar ett oundvikligt sönderfall av sina egna led, *om* den ekonomiska konjunkturen vänder uppåt innan Schleicher faller – då kanske den bonapartistiska kombinationen mellan Weimar-konstitutionens 48:e paragraf, *Reichswehr*, socialdemokratin och fascismens halvhjärtade opposition skulle kunna fortgå (fram till ett nytt socialt utbrott, som hur som helst är att förvänta).

Men vi kan på rak arm säga att de villkor som utgör socialdemokratins dagdrömmar är långt ifrån att uppfyllas. De är på intet sätt säkerställda. Inte ens stalinisterna tror på regeringen Papen-Schleichers motståndskraft eller varaktighet. Alla tecken tyder på att trekanten Wels-Schleicher-Hitler kommer att spricka innan den ens har börjat ta form.

Men den kanske ersätts av koalitionen Hitler-Wels? Enligt Stalin är de "tvillingar, inte motsatser". Låt oss anta att socialdemokratin utan att frukta sina arbetare vill erbjuda sig att acceptera Hitler. Men Hitler har inget behov av det: han behöver inte accepteras av socialdemokratin utan måste tvärtom utplåna den. Hitlers regering kan bara genomföra sin uppgift genom att krossa proletariatets motstånd och undanröja alla tänkbara motståndsorgan. Däri ligger fascismens historiska roll.

Stalinisterna begränsar sig till att göra en rent psykologisk, eller mer exakt rent moralisk bedömning av de fega och giriga småborgare som leder socialdemokratin. Skulle dessa inbitna förrädare verkligen kunna bryta med borgarklassen och gå emot den? En så idealistisk metod har inget med marxismen att göra. Marxismen utgår inte från vad folk tror om sig själva eller vad de önskar, utan från de förhållanden de befinner sig i och de förändringar som dessa förhållanden kommer att genomgå.

Socialdemokratin stöder inte den borgerliga regimen på grund av kol-, stål- och de andra magnaternas profiter, utan för de fördelar som de själv kan få som parti, i form av sin numerärt stora och mäktiga apparat. Förvisso hotar inte fascismen på något sätt den borgerliga regimen, för vars försvar socialdemokratin existerar. Men fascismen hotar den roll som socialdemokratin fyller under den borgerliga regimen och den inkomst som den får för att spela denna roll. Även om stalinisterna glömmer denna sida av saken, så undgår inte socialdemokratin själv för ett ögonblick att se den

dödliga fara som en fascistiskt seger skulle innebära för *dem* – inte för borgarklassen utan för socialdemokratin.

När vi för cirka tre år sedan pekade på att utgångspunkten för den kommande politiska krisen i Österrike och Tyskland med all sannolikhet skulle bestämmas av socialdemokratins och fascismens oförenlighet, när vi på denna grundval förkastade teorin om socialfascismen, som inte blottade utan dolde den annalkande konflikten, när vi fäste uppmärksamheten på att händelseutvecklingen kanske skulle tvinga socialdemokratin och en betydande del av dess apparat att kämpa mot fascismen, och att det skulle vara en gynnsam utgångspunkt för kommunistpartiets fortsatta angrepp, så anklagade väldigt många kommunister – inte bara anställda funktionärer, utan även helt ärliga kommunister – oss för att... ”idealiserar” socialdemokratin. Det enda vi kunde göra var att rycka på axlarna. Det är svårt att diskutera med folk som slutar tänka vid den punkt då frågan enligt marxister börjar.

När jag diskuterade åberopade jag ofta följande exempel: under tsarismen var den judiska borgarklassen en ytterligt rädd och demoraliserad del av den ryska borgarklassen. Även om de svarta hundradenas pogromer i huvudsak riktade sig mot fattiga judar, så drabbade de också borgarklassen, och den tvingades försvara sig. Inte heller på detta område uppvisade den något speciellt mod. Men faran som hängde över huvudet på dem fick den liberala judiska borgarklassen att bland annat samla ihop avsevärda summor pengar för att beväpna de revolutionära arbetarna och studenterna. På så sätt uppstod en tillfällig praktisk överenskommelse mellan de mest revolutionära arbetarna, som var redo att kämpa med vapen i hand, och borgarklassens allra räddaste skikt, som hade hamnat i knipa.

Förra året skrev jag att kommunisterna under kampen mot fascismen var skyldiga att sluta praktiska överenskommelser inte bara med djävulen och hans farmor, utan till och med med Grzesinsky. Denna mening cirkulerade i hela den stalinistiska världspressen. Behövdes det något bättre bevis för vänsteroppositionens ”socialfascism”? Många kamrater varnade mig på förhand: ”De kommer att kasta sig över denna mening.” Jag svarade dem: ”Den är skriven så att de ska kasta sig över den. Låt dem bara kasta sig över detta glödheta järn och bränna sina fingrar. Träskallarna måste lära sig en läxa.”

Kampens förlopp har fått Papen att låta Grzesinsky bekanta sig med insidan av ett fängelse. Följde denna händelse ur teorin om socialfascismen och från den stalinistiska byråkratins prognoser? Nej, den stod i fullständig motsättning till dem. Men vår bedömning av situationen kunde se denna möjlighet och hade tilldelat den en bestämd plats.

Men också denna gång undvek socialdemokratin kampen, kommer en del stalinister att protestera. Ja, verkligen. De som förväntade sig att socialdemokratin skulle gå utöver sina ledares strävanden och ta upp kampen självständigt, och det dessutom under förhållanden där inte ens kommunistpartiet visar sig vara förmöget att kämpa, blev naturligtvis besvikna. Vi väntade oss inga sådana mirakel. Alltså kunde vi inte bli ”besvikna” på socialdemokratin.

Vi kan villigt medge att Grzesinsky inte har förvandlats till en revolutionär tiger. Men det är ändå en betydande skillnad mellan en situation där Grzesinsky sitter i sin fästning och skickar ut polisavdelningar för att skydda ”demokratin” mot de revolutionära arbetarna, och en situation där kapitalismens bonapartistiska frälsare sätter Grzesinsky i fängelse. Eller hur? Och ska vi inte ta hänsyn till denna skillnad politiskt, ska vi inte utnyttja den?

Låt oss återvända till exemplet ovan: det är inte svårt att inse skillnaden mellan en judisk fabriksägare som betalar den tsaristiska polismannen för att slå ner de strejkande arbetarna, och samma fabrikör som ger pengar till gårdagens strejkande för att skaffa vapen mot de svarta hundra. Borgarklassen är densamma. Men den förändrade situationen leder till förändrade förhållanden. Bolsjevikerna genomförde strejken mot fabriksägaren. Senare tog de pengar från samma fabriksägare för att

kämpa mot pogromerna. Det hindrade naturligtvis inte arbetarna från att vända vapnen mot borgarklassen när den timmen slog.

Innebär detta att socialdemokratien i sin helhet kommer att kämpa mot fascismen? På det svarar vi: en del av de socialdemokratiska funktionärerna kommer utan tvekan att gå över till fascisterna. En stor del av dem kommer i farans stund att krypa under sängen. Inte heller arbetarmassorna kommer att kämpa i sin helhet. Det går inte att på förhand gissa vilka av de socialdemokratiska arbetarna som kommer att dras in i kampen och när, och vilken del av apparaten de kommer att dra med sig. Det beror på många omständigheter, bland annat kommunistpartiets inställning. Enhetsfrontspolitikens uppgift är att skilja de som vill kämpa från de som inte vill, driva de vacklande framåt, och slutligen kompromettera de kapitulerande ledarna i arbetarnas ögon, för att befästa arbetarnas kampförmåga.

Så mycket tid har förlorats – utan mål, meningslöst, skamligt! Vad mycket som kunde ha uppnåtts bara under de senaste två åren! Var det inte ända från början uppenbart att monopolkapitalet och dess fascistiska armé med knytnävar och batonger skulle tvinga socialdemokratien till motstånd och självförsvar? Denna prognos skulle ha lagts fram inför hela arbetarklassen, initiativ skulle ha tagits till en enhetsfront, och i varje nytt skede skulle vi ha hållit hårt i detta initiativ. Vi hade inte behövt skrika eller ropa, det gick att spela lugnt med starka kort på hand. Det skulle ha räckt att på ett klart och entydigt sätt beskriva det oundvikliga i fiendens nästa steg och lägga fram ett praktiskt program för en enhetsfront, utan att överdriva eller köpslå, men också utan svaghet eller eftergifter. Tänk vad starkt kommunistpartiet skulle ha stått idag om det hade anammat den leninistiska politikens ABC och tillämpat den tillräckligt ihärdigt!

4. Thälmanns tjugoen misstag.

I mitten av juli kom det ut en broschyr där Thälmann besvarade 21 frågor från socialdemokratiska arbetare om hur den ”röda enhetsfronten” ska komma till stånd. Broschyren inleds med orden: ”Mäktigt stormar den antifascistiska enhetsfronten framåt!” 20 juli uppmanade det kommunistiska partiet arbetarna till en politisk strejk. Uppmaningen fick inget gensvar. På fem dagar avslöjades den avgrund som finns mellan den byråkratiska retoriken och den politiska verkligheten.

I valen 31 juli fick partiet 5,3 miljoner röster. Genom att trumpeta ut detta som en fantastisk seger visade partiet hur mycket nederlagen har minskat dess anspråk och förhoppningar. I de första omröstningarna inför presidentvalen 13 mars fick partiet nästan 5 miljoner röster. Inom loppet av 4½ månader – och vilka månader! - vann det alltså knappt 300.000 röster. I mars upprepade den kommunistiska pressen hundratals gånger att antalet röster skulle ha varit oändligt mycket större om det hade varit riksdagsval: under presidentvalet tyckte hundratusentals sympatisörer att det var onödigt att lägga tid på en ”platonisk” demonstration. Om vi ska bry oss om dessa kommentarer från mars – och de förtjänas att tas på allvar – så har alltså partiet praktiskt taget inte vuxit alls under de senaste fyra och en halv månaderna.

I april valde socialdemokratien Hindenburg, som därefter genomförde en statskupp direkt mot den. Man skulle tro att detta skulle räcka för att skaka reformismen i grundvalarna. Lagg därtill att krisen har förvärrats ytterligare med de därav följande fruktansvärda konsekvenserna. 20 juli, elva dagar innan valen, satte socialdemokratien slutligen svansen mellan benen inför statskuppen, som den av dem framröstade förbunds-presidenten genomförde. Under sådana perioder brukar revolutionära partier växa feberartat. Socialdemokratien sitter fast i ett skruvstäd, och oavsett vad den företar sig så kommer den att pressa arbetarna från sig och åt vänster. Men istället för att gå framåt med sjumilakliv står kommunismen och stampar, vacklar, är på reträtt, och för varje steg framåt tar den ett halvt tillbaka. Att jubla över en seger bara för att kommunistpartiet inte förlorade några röster 31 juli är att

helt förlora verklighetsanknytningen.

För att kunna förstå varför och hur det revolutionära partiet under dessa oerhört gynnsamma politiska förhållanden kan döma sig till en sådan förnedrande kraflöshet, måste man läsa Thälmanns svar till de socialdemokratiska arbetarna. Ett tröttsamt och obehagligt arbete, men det kan kasta ljus över vad som äger rum i huvudet på de stalinistiska ledarna.

På frågan ”Hur karakteriserar kommunisterna Papen-regeringen?” ger Thälmann flera ömsesidigt motsägelsefulla svar. Han börjar med att hänvisa till ”faran för att det inom kort upprättas en fascistisk diktatur”. Av det följer väl att den inte existerar ännu? Han talar helt korrekt om att regeringsmedlemmarna är ”företrädare för monopolkapitalet, generalerna och junkerdömet”. En minut senare säger han om samma regering: ”detta fascistiska kabinett”, och avslutar sitt svar med påståendet att ”Papens regering... har som mål att omedelbart upprätta en fascistisk diktatur.”

Thälmann bortser från de sociala och politiska skillnader som existerar mellan *bonapartismen*, det vill säga en regim av ”samhällsfred” som har sin grund i en militär polisdiktatur, och *fascismen*, det vill säga en regim av öppet inbördeskrig mot proletariatet. Han avhänder sig därmed redan på förhand möjligheten att förstå vad som äger rum framför hans ögon. Om Papens regering är en fascistisk regering, vad är det då för fascistisk ”fara” han talar om? Om arbetarna kommer att tro Thälmann på att Papen har som mål(!) att upprätta en fascistisk diktatur, då kommer den sannolika konflikten mellan Hitler och Papen-Schleicher att överraska partiet i sömnen precis som konflikten mellan Papen och Otto Braun gjorde på sin tid.⁷

På frågan ”Menar Tysklands kommunistiska parti allvar med enhetsfronten?” svarar Thälmann givetvis jakande, och som bevis anför han det faktum att kommunisterna inte går med mössan i hand till Hindenburg och Papen. ”Nej, vi ställer frågan om kamp, om kamp mot hela systemet, mot kapitalismen. Och däri ligger kärnan till vår enhetsfronts *uppriktighet*.”

Det är uppenbart att Thälmann inte förstår vad det handlar om. De socialdemokratiska arbetarna är fortfarande socialdemokrater just därför att de ännu tror på en gradvis, reformistisk väg för att omvandla kapitalismen till socialism. Eftersom de vet att kommunisterna står för ett revolutionärt störtande av kapitalismen, så frågar de socialdemokratiska arbetarna: ”Är ert förslag till oss om enhetsfront uppriktigt menat?” På det svarar Thälmann: ”Givetvis är det uppriktigt, ty för oss är det frågan om att störta hela det kapitalistiska systemet.”

Vi drömmer naturligtvis inte om att dölja något för de socialdemokratiska arbetarna. Men man måste känna till storleken på saker och ting och behålla de politiska proportionerna. En skicklig propagandist hade svarat så här: ”Ni litar till demokratin, vi tror att revolutionen är den enda utvägen. Ändå kan och vill vi inte göra revolutionen utan er. Hitler är vår gemensamma fiende. När vi har besegrat honom ska vi göra upp bokslutet tillsammans med er och se vart vägen egentligen leder.”

Hur underligt det vid ett första påseende än kan verka, så lyssnar publiken i Thälmanns broschyr inte bara tålmodigt på talaren, utan håller många gånger också med honom. Men hemligheten bakom deras tålmod är att Thälmanns samtalspartners inte bara tillhör ”Antifascistisk aktion”, utan också uppmanar till en röst på kommunistpartiet. De är *före detta* socialdemokrater som har gått över till kommunismen. Sådana rekryter kan bara välkomnas. Men det bedrägliga i hela historien är att ett samtal med arbetare som har brutit med socialdemokratin påstås vara ett samtal med de socialdemokratiska massorna. Denna billiga maskerad är ytterst talande för Thälmanns och companys hela nuvarande politik!

7 Detta skrevs i början av augusti innan förhandlingarna mellan Hindenburg-Papen och Hitler, och innan konflikten mellan Papen och Hitler blev uppenbar - engelska redaktörens anmärkning.

Hursomhelst ställer de tidigare socialdemokraterna frågor som faktiskt oroar de socialdemokratiska massorna. ”Är Antifascistisk aktion en frontorganisation för kommunistpartiet?” frågar de. Thälmann svarar: ”Nej!” Beviset? Antifascistisk aktion ”är ingen organisation utan en massrörelse”. Som om det inte vore kommunistpartiets uppgift att just organisera massrörelsen. Ännu bättre är det andra argumentet: Antifascistisk aktion är opartisk, ty(!) den riktar sig mot den kapitalistiska staten: ”När Karl Marx behandlade lärdomarna från Pariskommunen såg han frågan om att krossa den borgerliga statsapparaten som arbetarklassens viktigaste uppgift.” Oh, olyckliga citat! Ty oavsett vad Marx säger vill socialdemokraterna inte krossa den borgerliga staten, utan förbättra den. De är inte kommunister utan reformister. Trots sina avsikter bevisar Thälmann just det han ville förneka – Antifascistisk aktions partikaraktär.

Det kommunistiska partiets ledare förstår uppenbarligen varken situationen eller hur de socialdemokratiska arbetarna tänker politiskt. Han inser inte syftet med enhetsfronten. Varenda mening är ett vapen till de reformistiska ledarna och driver de socialdemokratiska arbetarna till dem.

På följande sätt försöker Thälmann visa att det är helt omöjligt med några som helst gemensamma aktioner med socialdemokratin: ”I samband härmed måste vi(?) klart inse att trots att socialdemokratin idag försöker härma ett låtsat motstånd, så kommer den *inte vid något tillfälle* att släppa sina verkliga tankar på en koalition och sina pakter med den fascistiska borgarklassen.” Även om detta vore sant, så skulle vår uppgift ändå vara att bevisa det för de socialdemokratiska arbetarna genom egna erfarenheter. Men det är dessutom fel. Även om de socialdemokratiska ledarna inte vill bryta sina pakter med borgarklassen, så bryter den fascistiska borgarklassen pakterna med socialdemokratin. Och detta faktum kan bli avgörande för socialdemokratins öde. När makten övergår från Papen till Hitler kommer borgarklassen ingalunda att kunna skona socialdemokratin. Inbördeskriget har sina egna lagar. Den fascistiska terrorns styre kommer att innebära och kan bara innebära att socialdemokratin avskaffas. Mussolini började med det för att senare desto mer ohämmat kunna krossa de revolutionära arbetarna. Hursomhelst är ”socialfascisten” rädd om sitt skinn. Den kommunistiska enhetsfrontspolitiken måste utgå från socialdemokratins oro för sitt eget skinn. Det kommer att vara den mest realistiska politiken och samtidigt leda till de mest revolutionära resultaten.

Men om socialdemokratin ”inte vid något tillfälle” kommer att bryta med den fascistiska borgarklassen (fastän Matteoti ”bröt” med Mussolini⁸), måste då inte de socialdemokratiska arbetare som vill vara med i Antifascistisk aktion lämna sitt parti? Så lyder en fråga. På det svarar Thälmann, ”För oss kommunister är det en självklarhet att socialdemokratiska arbetare eller arbetare från *Reichsbanner*⁹ kan delta i Antifascistisk aktion *utan* att vara tvungna att lämna sitt parti.” För att visa att han inte är sekterist, tillägger Thälmann: ”Om ni skulle strömma in i miljontals, i täta led, så skulle vi hälsa det med glädje, även om ni enligt vår uppfattning fortfarande inte är klara i vissa frågor när det gäller bedömningen av Tysklands socialdemokratiska parti.” Gyllene ord! Vi anser att ert parti är fascistiskt, ni anser det vara demokratiskt, men låt oss inte bråka om detaljer. Det räcker att ni kommer till oss ”i miljontals”, utan att lämna ert fascistiska parti. Att man ”fortfarande är oklara om vissa frågor” kan inte vara något hinder. Men ack, den bristande klarheten i de allsmäktiga byråkraternas huvuden hindrar vartenda steg.

För att fördjupa frågan fortsätter Thälmann med att säga: ”Vi ställer inte frågan som mellan partier, utan på en klassgrund.” Precis som Seydewitz är Thälmann beredd att förkasta partiets intressen för klassens intressen. Olyckan är att det för en marxist inte kan finnas någon sådan motsättning. Om

8 **Giacomo Matteoti** (1885-1924) var en italiensk socialist i Turatis reformistiska grupp som fördömde det fascistiska valmyglet och terrorismen i parlamentet. Som straff blev han i juni 1924 mördad av Mussolinis bödlar.

9 **Reichsbanner** var den tyska socialdemokratins halvmilitära veteranorganisation. Den inordnades senare i Järnfronten.

inte partiets program är en vetenskaplig formulering av arbetarklassens intressen, då är inte partiet värt ett öre.

Men utöver att vara ett grovt principiellt misstag, så är Thälmanns ord också praktiskt absurda. Hur kan man inte ställa frågan om relationerna mellan partier när det är just det kärnfrågan handlar om? Miljontals arbetare följer socialdemokratin. Andra miljoner följer kommunistpartiet. Till de socialdemokratiska arbetare som frågar hur vi idag ska uppnå gemensamma aktioner mot fascismen mellan *ert* parti och *vårt*, svarar Thälmann: ”På klass- och inte partigrund”, strömma till oss i miljontals. Är inte detta de mest bedrövliga svulstigheter?

”Vi kommunister”, fortsätter Thälmann, ”vill inte ha enhet till varje pris.” För att uppnå enhet med socialdemokratin kan vi inte ”avsäga oss vår politiks klassinnehåll... och förneka strejker, de arbetslösas kamp, de boendes aktioner och det revolutionära massförsvaret.” Att komma överens om klart avgränsade praktiska aktioner misstolkas till en absurd *enhet* med socialdemokratin. Utifrån att det är absolut nödvändigt att *imorgon* göra ett slutgiltigt revolutionärt anfall, drar man slutsatsen att det *idag* inte är tillåtet att genomföra gemensamma strejker eller självförsvarsaktioner. Den som kan se någon rim och reson i Thälmanns tänkande förtjänar ett pris.

Thälmanns åhörare envisas: ”Är det möjligt med en allians mellan KPD och SPD i kampen mot regeringen Papen och mot fascismen?” Thälmann nämner två eller tre fakta som bevisar att socialdemokratin inte bekämpar fascismen och drar slutsatsen: ”Varje SPD-kamrat kommer att säga att vi har rätt när vi på grundval av dessa fakta, och även av principiella(!) skäl, säger att det omöjligt med en allians mellan KPD och SPD.” Byråkraten förutsäger återigen just det som skulle bevisas. Thälmanns ultimatism blir särskilt löjlig när han svarar på frågan om en enhetsfront mellan organisationer som omfattar miljontals arbetare. Socialdemokraterna måste inse att en överenskommelse med deras parti är omöjlig eftersom det är fascistiskt. Kan man göra Wels och Leipart en bättre tjänst?

”Vi kommunister förkastar alla fördrag med SPD-ledarna... och har upprepade gånger förkunnat att vi är beredda till antifascistisk kamp med militanta socialdemokrater och kamrater från *Reichsbanner* och med de lägre(?) militanta organisationerna.” Var slutar de lägre organisationerna? Och vad ska man göra om de lägre organisationerna underkastar sig de övres disciplin, och föreslår att man först ska förhandla med dem? Och slutligen finns det mellanliggande nivåer mellan de lägre och de övre. Går det att förutsäga var skiljelinjen kommer att gå mellan de som vill kämpa och de som vill undvika kamp? Det går bara att avgöra i handling och inte med hjälp av bedömningar som föregriper händelserna. Vad är det för mening att binda sig själv till händer och fötter?

I en rapport från ett *Reichsbanner*-möte i *Die Rote Fahne* från 29 juli, nämns följande beaktansvärda ord från en socialdemokratisk kompanibefälhavare: ”Det existerar en vilja till antifascistisk enhetsfront bland massorna. Om ledarna inte tar hänsyn till det, då kommer jag att ansluta mig till enhetsfronten över huvudet på dem.” Den kommunistiska tidningen kommenterar inte dessa ord. Ändå innehåller de nyckeln till enhetsfrontens hela taktik. Socialdemokraten vill kämpa mot fascisterna tillsammans med kommunisterna. Han är redan tveksam till sina ledares goda vilja. Om ledarna vägrar, säger han, då kommer jag att gå över huvudet på dem. Socialdemokrater med liknande inställning kan räknas i dussintals, hundratals, tusentals, miljoner. Det är kommunistpartiets uppgift att visa för dem om de socialdemokratiska ledarna vill kämpa eller ej. Och det går bara att visa med hjälp av erfarenheter, nya, fräscha erfarenheter, i en ny situation. Dessa erfarenheter kan man inte göra på en enda gång. De socialdemokratiska ledarna måste utsättas för tester: i fabriker och verkstäder, i städer och på landsbygden, i hela landet, idag och imorgon. Vi måste upprepa vårt förslag, i ny form, ur en ny infallsvinkel, anpassat till den nya situationen.

Men Thälmann vill inte höra talas om det. På grundval av de ”*principiella* skillnader som vi har

visat mellan KPD och SPD förkastar vi förhandlingar uppifrån med SPD.” Detta förödande argument upprepas flera gånger av Thälmann. Men om det inte fanns ”principiella motsättningar” så skulle det inte finnas två partier. Och om det inte fanns två partier så kunde det inte vara frågan om en enhetsfront. Thälmann vill bevisa alldeles för mycket. Mindre vore bättre.

Innebar inte grundandet av RGO, frågar arbetarna, ”en splittring av den organiserade arbetarklassen?” Nej, svarar Thälmann, och som bevis citerar han Engels brev från 1895 mot de estetiskt-sentimentala filantroperna. Vem överlämnar på ett så förrädiskt sätt sådana citat till Thälmann? RGO skapas i en anda av enhet och inte splittring. Dessutom ska arbetarna absolut inte lämna fackföreningarna för att gå med i RGO. Tvärtom vore det bättre om RGO:s medlemmar stannade kvar i fackföreningarna för att bedriva sitt oppositionella arbete där. Thälmanns ord kan låta övertygande för kommunister som har ställt sig uppgiften att kämpa mot de socialdemokratiska ledarna. Men som ett svar till socialdemokratiska arbetare som är bekymrade för den fackliga enheten låter Thälmanns ord som ett hån.

”Varför har ni lämnat våra fackföreningar och organiserat er för er själva?”, frågar de socialdemokratiska arbetarna.

”Om ni vill gå med i vår organisation för att bekämpa den socialdemokratiska ledningen, så kräver vi inte att ni lämnar fackföreningarna”, svarar Thälmann. Ett passande svar som verkligen träffar huvudet på spiken!

”Existerar det demokrati i KPD?”, frågar arbetarna och byter ämne. Thälmann svarar jakande. Absolut! Men helt oväntat lägger han genast till: ”Både när vi arbetar lagligt och underjordiskt, speciellt i det senare fallet, måste partiet vara på sin vakt mot spioner, provokatörer och polis-agenter.” Detta tillägg görs inte av en tillfällighet. De senaste lärorna, som förkunnades över hela världen i en broschyr av den mystiska Büchner, rättfärdigar inskränkningarna av demokratin med kampen mot spioner. Alla som protesterar mot den stalinistiska byråkratins diktatur måste åtminstone förklaras vara en skum person. Polisagenterna och provokatörerna i alla länder jublar entusiastiskt över denna teori. De kommer att jaga oppositionens medlemmar mer högljutt än någon annan: det kan dra uppmärksamheten från dem och göra det möjligt för dem att fiska i skumma vatten.

Enligt Thälmann visar sig den blomstrande demokratin också i det faktum att ”frågorna tas upp på världskongresser och EKKI:s konferenser”. Talaren glömmer att nämna när den senaste världskongressen ägde rum. Vi ska påminna om det: i juli 1928, för mer än fyra år sedan! Uppenbarligen har det inte uppstått någon anmärkningsvärd fråga sedan dess. Varför, kan man fråga i förbigående, sammankallar inte Thälmann en extra tysk partikongress för att lösa de frågor på vilka det tyska proletariats öde beror? Förvisso inte på grund av en överdriven partidemokrati.

Så fortsätter det sida efter sida, Thälmann besvarar 21 frågor. Vartenda svar är ett misstag. Totalt 21 misstag, för att inte räkna de mindre och underordnade misstagen. Och de är många.

Thälmann berättar om hur bolsjevikerna bröt med mensjevikerna 1903. I själva verket ägde den första splittringen rum 1912. Men inte ens det hindrade att det existerade förenade bolsjevikiska och mensjevikiska organisationer över stora delar av landet under februarirevolutionen 1917. Så sent som i början av april var Stalin för att bolsjevikerna skulle ena sig med Tseretelis parti – *inte en enhetsfront utan sammanslagning av partierna!* Det förhindrades bara tack vare att Lenin återvände.

Thälmann säger att bolsjevikerna upplöste den konstituerande församlingen 1917. Det ägde i själva verket rum i början av 1918. Thälmann är inte alls bekant med den ryska revolutionens och bolsjevikpartiets historia.

Men ännu värre är att han inte begriper den bolsjevikiska taktikens grundvalar. I sina ”teoretiska”

artiklar vågar han till och med ifrågasätta det faktum att bolsjevikerna slöt en överenskommelse med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna mot Kornilov. Som bevis anför han citat som någon annan stoppat in under hans dörr, och som inte har med saken att göra. Men han glömmer att besvara andra frågor: fanns det folkliga försvarskommittéer över hela landet under Kornilovs kupp? Ledde de kampen mot Kornilov? Fanns det representanter från bolsjevikerna, mensjevikerna och socialistrevolutionärerna i dessa kommittéer? Ja, ja och ja. Satt mensjevikerna och socialistrevolutionärerna vid makten vid denna tidpunkt? Förföljde de bolsjevikerna och anklagade dem för att vara agenter för den tyska generalstaben? Kastades tusentals bolsjeviker i fängelse? Hade Lenin gått under jorden? Ja, ja och ja. Vilka citat kan tillbakavisa dessa historiska fakta?

Låt Thälmann återropa Manuilskij, Lozovskij och själve Stalin så mycket han vill (om den sistnämnde någonsin öppnar munnen). Men lämna leninismen och den ryska revolutionens historia ifred: för honom är det böcker som är förseglade med sju lås.

Som avslutning måste vi framhäva en annan fråga, som står för sig själv: den gäller Versailles. De socialdemokratiska arbetarna frågar om inte kommunistpartiet gör politiska eftergifter till national-socialismen. I sitt svar fortsätter Thälmann att försvara parollen om "nationell frigörelse" och likställer den med parollen om social frigörelse. Krigsskadestånden – eller det som återstår av dem – är lika viktiga för Thälmann som det privata ägandet av produktionsmedlen. Man skulle kunna säga att denna politik uppfanns bara för att dra arbetarnas uppmärksamhet från det grundläggande problemet, för att lindra slaget mot kapitalismen, och tvinga dem att leta efter huvudfienden och orsaken till fattigdomen på andra sidan gränsen. Men, nu mer än någonsin "finns fienden på hemmaplan!" Schleicher uttryckte denna tanke på ett ännu grövre sätt: 26 juli deklarerade han på radio, att vi först måste "sätta stopp för de smutsiga svinen hemma!" Denna soldatformulering är mycket bra. Vi tar gärna upp den. Varje kommunist måste beslutsamt göra den till sin. Medan nazisterna försöker avleda uppmärksamheten mot Versailles, måste de kommunistiska arbetarna svara med Schleichers ord: nej, först av allt måste vi sätta stopp för de smutsiga svinen hemma!

5. En avstämning av Stalin-Thälmanns politik mot deras egna erfarenheter

Taktiken prövas under de mest avgörande och kritiska ögonblicken. Bolsjevismen var stark därför att deras paroller och metoder fick sin yttersta bekräftelse när händelseutvecklingen krävde djärva beslut. Vad är det för mening med principer som måste överges så fort situationen blir besvärlig?

En realistisk politik grundar sig på klasskampens naturliga utveckling. Sekteristiska politiker försöker föreskriva klasskampen konstgjorda regler. Den revolutionära situationen är klasskampens yttersta höjdpunkt. Just därför har marxismens realistiska politik en så stark dragningskraft på massorna under en revolutionär situation. De sekteristiska politikerna blir tvärtom svagare ju mäktigare händelseutvecklingen är. Blanquisterna och proudhonisterna överraskades av Pariskommunen, och gjorde motsatsen till vad de ständigt hade talat om. Under den ryska revolutionen tvingades anarkisterna erkänna sovjeterna, det vill säga maktorganen. Och så vidare, i all oändlighet.

Komintern grundar sig på de massor som vanns över av marxismen, och slogs samman under inverkan av oktoberrevolutionen. Den stalinistiska fraktionens nuvarande politik försöker kommentera klasskampen istället för att ge den ett politiskt uttryck. Det är *byråkratismens* främsta kännetecken, och där sammanfaller den med *sektarismen*, som den annars skiljer sig från betydligt. Tack vare en stark apparat, sovjetstatens materiella medel och oktoberrevolutionens auktoritet, har den stalinistiska byråkratin under de tidigare relativt lugna perioderna tillfälligt lyckats lägga konstgjorda band på den proletära förtruppen. Men vartefter klasskampen förtätas i ett inbördeskrig, krockar de byråkratiska recepten alltmer med den grymma verkligheten. När den övermodiga och uppblåsta byråkratin ställs inför skarpa förändringar av situationen, så hamnar den lätt i trassel. Om

den inte kan bestämma så kapitulerar den. Den politik som Thälmanns centralkommitté har fört under de senaste månaderna kommer en dag att studeras som modell för den mest bedrövliga och erbarmliga idioti.

Sedan den ”tredje perioden” har det betraktats som ett oantastligt faktum att det inte kunde bli tal om överenskommelser med socialdemokratin. Det var inte bara förbjudet att följa de tredje och fjärde världskongressernas lärdomar och ta initiativet till en enhetsfront, utan man skulle till och med förkasta förslag till gemensamma aktioner från socialdemokratins sida. Reformistledarna var ”tillräckligt avslöjade”. De tidigare erfarenheterna räckte. Istället för att driva politik, skulle massorna få lära sig historia. Att ställa förslag till reformisterna vore att tillskriva dem förmåga att kämpa. Det skulle i sig själv vara socialfascism, etc. Så har den ultravänsteristiska positivhalarens öronbedövande och entoniga melodi låtit under de senaste tre eller fyra åren. Men så: helt oväntat för alla, inklusive för dem själva, föreslog den kommunistiska gruppen i den preussiska Landsdagen 22 juni en överenskommelse med socialdemokratin, och till och med Centern. Samma sak upprepades i Hesse. Inför risken att Landsdagen kunde hamna i händerna på nazisterna, för alla heliga principer åt helsike. Är det inte häpnadsväckande? Och är det inte förödmjukande?

Det är inte svårt att förklara dessa krusprång. Det är vanligt att ytliga liberaler och radikaler under hela sitt liv skämtar om religionen och de himmelska makterna, bara för att när de ligger inför döden eller blir allvarligt sjuka kalla på en präst. Samma sak inom politiken. Centrismens främsta kännetecken är opportunism. Under inverkan av yttre omständigheter (traditioner, tryck från massorna, politiska konkurrenter) tvingas centrismen under vissa perioder uppvisa en viss radikalism. För att kunna göra det måste den övervinna sig själv, göra våld på sin politiska natur. Genom att av alla krafter sporra sig själv, så når den inte sällan den formella radikalismens yttersta gränser. Men knappt hinner den verkliga farans timma slå förrän centrismens sanna natur bryter fram. I en så känslig fråga som Sovjetunionens försvar litade den stalinistiska byråkratin alltid mycket mer på borgerliga pacifister, brittiska fackbyråkrater och franska radikaler än på proletarietets revolutionära rörelse. Knappt hann den yttre faran närma sig förrän stalinisterna genast offrade inte bara sina ultravänsteristiska fraser utan också den internationella revolutionens grundläggande intressen – i namn av samhörighet med osäkra och falska ”vänner” av typen advokater, författare och simpla salongshjältar. Enhetsfront uppifrån? Under inga som helst omständigheter! Men på samma gång sprang Högste kommissarien för Tvetydiga affärer, vid namn Münzenberg, och ryckte i rockskörten på diverse liberala pratvarnar och radikala pennfäktare ”för Sovjetunionens försvar”.

Liksom i alla andra länder utom Sovjetunionen är den stalinistiska byråkratin i Tyskland ytterst missnöjd med Barbusses kompromisspolitik i frågan om Antikrigs-kongressen.¹⁰ På detta område skulle Thälmann, Foster¹¹ och andra föredra att vara radikala. Men när det gäller sina egna nationella frågor handlar var och en av dem i enlighet med samma modell som myndigheterna i Moskva: när den verkliga faran närmar sig kastar de av sig den uppblåsta, falska radikalismen och avslöjar sin verkliga, det vill säga opportunistiska natur.

Var den kommunistiska Landsdagsgruppens initiativ felaktigt och otillåtet som sådant? Vi tror inte det. Mer än en gång sa bolsjevikerna till mensjevikerna och socialistrevolutionärerna under 1917: ”Ta makten, vi kommer att stöda er mot borgarklassen om den skulle göra motstånd.” Kompromisser är tillåtna, och under vissa förhållanden obligatoriska. Hela frågan är vilket syfte kompromissen ska tjäna, hur den ser ut för massorna, vilka begränsningar den har. Att begränsa den till

10 Trotskijs syftar på den kongress som Barbusse sammankallade i Amsterdam, och som han beskriver senare i detta kapitel.

11 **William Z Foster** (1881-1961) var medlem i det amerikanska socialistpartiet, facklig organisatör och ledare för kommunistpartiet. Han var hängiven stalinist, och partiets presidentkandidat 1924, 1928 och 1932. Efter Andra världskriget blev han partiordförande.

Landsdagen eller riksdagen, att se det som ett mål i sig själv om presidenten ska bli socialdemokrat eller katolsk demokrat istället för fascist, är att helt och hållet förfalla till parlamentarisk kretinism. Situationen är en helt annan när partiet ställer sig uppgiften att systematiskt och planerat kämpa om de socialdemokratiska arbetarna på grundval av en enhetsfrontspolitik. I så fall skulle en parlamentarisk överenskommelse mot den fascistiska dominansen i presidiet etc, bara vara en liten del av de utomparlamentariska kampöverenskommelserna mot fascismen. Givetvis skulle kommunistpartiet föredra att lösa hela frågan i ett slag utanför parlamentet. Men det räcker inte alltid att bara önska något när styrkan saknas. De socialdemokratiska arbetarna har visat sin tilltro till den magiska kraften i omröstningen 31 juli. Vi måste utgå från detta faktum. Kommunistpartiets tidigare misstag (folkomröstningen i Preussen, och så vidare) gjorde det oerhört mycket lättare för de reformistiska ledarnas att sabotera enhetsfronten. En teknisk parlamentarisk överenskommelse – eller till och med bara förslag till sådana överenskommelser – måste vara ett hjälpmedel för att befria kommunistpartiet från anklagelsen att det samarbetar med fascisterna mot socialdemokratin. Det är ingen självständig aktion, utan bara ett sätt att röja vägen för en kampöverenskommelse eller åtminstone kämpa för en kampöverenskommelse mellan massorganisationerna.

Skillnaden mellan de två linjerna är uppenbar. En gemensam kamp med de socialdemokratiska organisationerna kan, och måste under sin utveckling, anta en revolutionär karaktär. Man kan, och måste under vissa villkor, till och med behöva betala möjligheten att närma sig de socialdemokratiska massorna med parlamentariska överenskommelser på toppnivå. Men för en bolsjevik är detta bara *inträdespriset*. Den stalinistiska byråkratin agerar precis tvärtom: den inte bara förkastar kampöverenskommelser, utan ännu värre är att den medvetet förstör de överenskommelser som uppstår underifrån. Samtidigt föreslår den de socialdemokratiska riksdagsmännen en parlamentarisk överenskommelse. Med andra ord förkunnar de i farans stund att deras egen ultravänsteristiska teori och praktik är värdelös. Men de ersätter den inte med en revolutionärt marxistisk politik utan med en principlös parlamentarisk koalition i det ”mindre ondas” anda.

Vi kommer visserligen att få höra att händelserna i Preussen och Hesse var ett misstag från riksdagsmännens sida, och att de gottgjordes av centralkommittén. Men för det första borde inte ett så viktigt principbeslut ha tagits utan centralkommitténs deltagande: misstaget faller helt och hållet tillbaka även på den. För det andra, hur ska man förklara att den ”stålhårda”, ”konsekventa”, ”bolsjevikiska” politiken, efter månader av skrik och skrävel, polemik, förtal och uteslutningar, så fort situationen blir allvarlig lämnar plats för opportunistiska ”misstag”?

Men frågan begränsas inte till Landsdagen. Thälmann-Remmele har förkastat sig själva och sin egen skola i en mycket viktigare och kritisk fråga. Strax innan 20 juli tog kommunistpartiets centralkommitté följande beslut:

Kommunistpartiet ställer öppet inför proletariatet en fråga till SPD, ADGB och AFA-Bund¹² om de är beredda att tillsammans med kommunistpartiet genomföra en generalstrejk för de proletära kraven.

Detta viktiga och oväntade beslut publicerades av centralkommittén i ett okommenterat cirkulärbrev från 26 juli. Går det att göra ett mer tillintetgörande bokslut av hela den föregående politiken? Så sent som igår förkunnade man att alla förslag till de socialdemokratiska topparna om gemensamma aktioner var socialfascistiska och kontrarevolutionära. På grund av denna fråga uteslöts kommunister. Kampen mot ”trotskismen” fördes på denna grundval. Hur kan då centralkommittén plötsligt

12 **ADGB** (Allgemeine Deutscher Gewerkschaftsbund – Allmänna tyska fackföreningsfederationen), även kallad de Fria fackföreningarna, var den socialdemokratiskt ledda fackliga organisationen. **AFA-Bund** (Allgemeiner freier Angestelltenbund – Allmänna fria tjänstemannaförbundet) var det socialdemokratiska tjänstemannafacket.

i ett slag, just innan 20 juli, buga sig inför det som de dagen innan hade förbjudit? Och till vilket tragiskt tillstånd byråkratin har fört partiet när centralkommittén vågade lägga fram sitt häpnadsväckande beslut utan att förklara eller rättfärdiga det!

Politiken prövas av sådana svängningar. 20 juli sa det tyska kommunistpartiets centralkommitté i själva verket till hela världen: ”*Fram till detta ögonblick har vår inriktning inte varit värd någonting.*” Ett ofrivilligt men helt riktigt erkännande. Tyvärr kan inte ens förslaget från 20 juli, som vände upp och ner på den föregående politiken, leda till några positiva resultat. En vädjan till topparna kan – oberoende av hur dessa toppar svarar – bara få en revolutionär betydelse när den dessförinnan har förberetts underifrån, det vill säga när den grundas i politiken i sin helhet. Men den stalinistiska byråkratin har dag efter dag upprepat till de socialdemokratiska arbetarna: ”Vi kommunister avvisar alla band till SPD:s ledare” (se Thälmanns svar i förra kapitlet). Det oförberedda, oväntade, omotiverade förslaget från 20 juli dög bara till att avslöja den kommunistiska ledningens inkonsekvens, bristande allvar, benägenhet till panik och äventyrspolitiska språng.

Den centralistiska byråkratins politik hjälper hela tiden motståndaren. Till och med när det mäktiga trycket från händelserna driver hundratusentals nya arbetare in under de kommunistiska fanorna, så äger det rum trots Stalin-Thälmanns politik. Just därför är partiets framtid på intet sätt säker.

6. Vad de säger i Prag om enhetsfronten

27 februari skrev det tjeckoslovakiska kommunistpartiets centralorgan, *Rude Pravo*, föregivet i namn av en arbetarkorrespondent ”från golvet”:

När Kommunistiska internationalen 1926 ingick en enhetsfront med de socialdemokratiska ledarna, så gjorde den det för att *avslöja* dem inför deras anhängarmassor. Vid den tiden var Trotskij helt och hållet mot det. Nu, när socialdemokratin har misskrediterat sig genom ett oräkneligt antal förräderier mot arbetarnas kamp, då föreslår Trotskij en enhetsfront med dess ledare... Trotskij är idag mot 1926 års engelsk-ryska kommitté, men för vilken sorts engelsk-rysk kommitté som helst 1932.

Dessa rader leder oss direkt till kärnfrågan. 1926 försökte Komintern ”avslöja” de reformistiska ledarna med hjälp av enhetsfrontspolitiken, och det var rätt. Men sedan dess har socialdemokratin ”misskrediterat” sig. Inför vem? Det är fortfarande fler arbetare som följer den än kommunistpartiet. Det är sorgligt men sant. Det återstår fortfarande att avslöja de reformistiska ledarna. Om enhetsfronten var bra 1926, varför skulle den då vara dålig 1932?

”Trotskij är för den engelsk-ryska kommittén 1932, men mot den engelsk-ryska kommittén 1926.” 1926 avgjordes enhetsfronten bara i toppen, mellan de sovjetiska fackföreningarnas ledare och de brittiska fackledarna, inte i namn av klart avgränsade praktiska handlingar från massor i olika länder och under skilda samhällliga förhållanden, utan på grundval av en vänskapligt diplomatisk, pacifistiskt undvikande ”plattform”. Under gruvstrejken, och senare under generalstrejken, kunde den engelsk-ryska kommittén inte ens samlas, eftersom de ”allierade” drog åt två helt olika håll: de sovjetiska fackföreningarna ville hjälpa de strejkande, medan de brittiska fackledarna försökte knäcka strejken. De avsevärda bidrag som de ryska arbetarna samlade ihop avvisades av General Council som ”förbannat ryskt guld”. Först sedan strejken slutgiltigt hade förrått och knäckts kunde den engelsk-ryska kommittén samlas igen till den avtalade banketten och utbyta artigheter. På så sätt fungerade den engelsk-ryska kommittén som de reformistiska strejkbrytarnas täckmantel inför de arbetande massorna.

Idag talar vi om något helt annat. I Tyskland har de socialdemokratiska och kommunistiska arbe-

tarna samma grundval, och står inför samma fiende. De umgås i fabriker, i fackföreningarna, på arbetslöshetskassan, etc. Här handlar det inte om en verbal ”plattform” för ledarna, utan om helt konkreta uppgifter som är ämnade att dra in massorganisationerna direkt i kampen.

Enhetsfrontspolitiken i nationell skala är tio gånger svårare än i lokal skala. Enhetsfrontspolitik i internationell skala är hundra gånger svårare än i nationell skala. Att förena sig med de brittiska reformisterna kring en så allmän paroll som ”försvar av Sovjetunionen” eller ”försvar av den kinesiska revolutionen”, är tomt prat. I Tyskland finns det tvärtom en överhängande risk för att arbetarorganisationerna, även de socialdemokratiska, kommer att krossas. Det är en illusion att förvänta sig att socialdemokratin skulle kämpa för att försvara Sovjetunionen mot den tyska borgarklassen. Men vi kan definitivt förvänta oss att socialdemokratin kommer att kämpa för att försvara sina mandat, möten, tidningar, partikassor och slutligen sitt eget liv.

Men inte ens i Tyskland förfaller vi till någon enhetsfrontsfetischism. En överenskommelse är en överenskommelse. Den gäller så länge den tjänar det praktiska mål för vilket den slöts. Om reformisterna börjar tygla eller sabotera rörelsen, måste kommunisterna ständigt ställa sig frågan: är det inte dags att bryta överenskommelsen och leda massorna vidare under våra egna fanor? En sådan politik är inte lätt att driva. Men vem har någonsin påstått att det är lätt att leda proletariatet till seger? Genom att ställa år 1926 mot år 1932 visar *Rude Pravo* bara att den varken har förstått vad som hände för sex år sedan eller vad som händer idag.

”Arbetarkorrespondenten” från det påhittade verkstadsgolvets uppmärksammar också det exempel jag gav på en överenskommelse mellan bolsjevikerna och mensjevikerna och socialistrevolutionärerna. ”Hela den tiden”, skriver han, ”kämpade Kerenskij verkligen under en period mot Kornilov, och hjälpte samtidigt proletariatet att krossa Kornilov. Men det är uppenbart för varje småbarn att den tyska socialdemokratin idag inte kämpar mot fascismen.”

Thälmann, som absolut inte ser ut som ett ”småbarn”, hävdar att det aldrig fanns någon överenskommelse mellan de ryska bolsjevikerna och mensjevikerna och socialistrevolutionärerna. Som vi ser driver *Rude Pravo* en annan linje. De förnekar inte överenskommelsen. Men enligt deras uppfattning rättfärdigades den genom att Kerenskij verkligen kämpade mot Kornilov, till skillnad från socialdemokratin, som röjer vägen till makten för fascismen. Idealiseringen av Kerenskij är häpnadsväckande. När började Kerenskij kämpa mot Kornilov? I samma ögonblick som Kornilov svingade kosackernas sabel över Kerenskij's huvud, det vill säga strax innan 26 augusti 1917. Dagen dessförinnan konspirerade Kerenskij fortfarande direkt med Kornilov, med målet att gemensamt krossa arbetarna och soldaterna i Petrograd. Om Kerenskij började ”kämpa” mot Kornilov, eller rättare sagt under en tid inte gjorde motstånd mot kampen mot Kornilov, så var det bara därför att bolsjevikerna inte gav honom något val. I viss mån var det en överraskning att de två konspiratörerna Kornilov och Kerenskij bröt med varandra och hamnade i öppen konflikt. Att det måste bli en sammandrabbning mellan den tyska fascismen och socialdemokratin kunde och borde ha förutsetts, om bara på grundval av de italienska och polska erfarenheterna. Varför gick det att sluta en överenskommelse med Kerenskij mot Kornilov, och varför är det förbjudet att tala om, kämpa för, förespråka och förbereda en överenskommelse med de socialdemokratiska massorganisationerna? Varför måste sådana överenskommelser förstöras så fort de uppstår? Ändå är det just så Thälmann och company agerar.

Rude Pravo slog naturligtvis rovlystet ner på mina ord att man kunde sluta överenskommelser om kamp med djävulen, hans farmor och till och med Noske och Grzesinsky. ”Titta, kommunistiska arbetare”, skriver tidningen:

ni måste komma överens med Grzesinsky som redan har skjutit så många av era vapenbröder. Komma överens med honom därför att han ska kämpa tillsammans med er

mot fascisterna, med vilka han umgås förtroligt vid banketter och i fabrikenas och bankernas styrelser.

Här flyttar de hela frågan till den hycklade sentimentalitetens område. En sådan invändning är värdig en anarkist, en gammal rysk vänstersocialistrevolutionär, en ”revolutionär pacifist”, eller Münzenberg själv. Den innehåller inte en gnutta marxism.

För det första: är det rätt att Grzesinsky är en arbetarbödel? Helt rätt. Men var inte Kerenskij en arbetar- och bondebödel i mycket större utsträckning än Grzesinsky? Ändå går *Rude Pravo* så här i efterhand med på de praktiska överenskommelserna med Kerenskij.

Att stöda bödlarnas handlingar mot arbetarna är kriminellt, om inte förräderi: det var just vad Stalins allians med Chiang Kaishek innebar. Men om samma kinesiska bödel imorgon skulle inleda krig mot de japanska imperialisterna, då skulle praktiska kampöverenskommelser mellan de kinesiska arbetarna och bödeln Chiang Kaishek vara både tillåtna och till och med – en plikt.

Umgicks Grzesinsky förtroligt med fascisterna på banketter? Jag vet inte, men kan mycket väl tänka mig det. Men Grzesinsky tvingades sitta i fängelse i Berlin, inte i namn av socialismen, det är sant, utan bara därför att han var ovillig att ge upp sin bekväma stol till bonapartisterna och fascisterna. Om kommunistpartiet för ett år sedan öppet hade deklarerat: mot fascisterna är vi till och med beredda att kämpa tillsammans med Grzesinsky, om det hade sagt detta på ett stridbart sätt, utvecklat det i tal och artiklar, rotat det djupt i massorna – då hade Grzesinsky inte kunnat försvara sin kapitulation i juli inför massorna med hänvisning till kommunistpartiets sabotage. Antingen skulle han ha tvingats gå med på det ena eller andra aktiva steget, eller avslöjat sig hopplöst i ögonen på sina egna arbetare. Är det inte uppenbart?

Även om situationens logik och massornas påtryckningar skulle tvinga ut Grzesinsky i kamp, så skulle han förvisso vara en ytterst opålitlig och helt igenom svekfull allierad. Han skulle först och främst tänka på att så snabbt som möjligt övergå från kamp eller halvhjärtad kamp till en överenskommelse med kapitalisterna. Men när massorna har satt sig i rörelse, även socialdemokratiska massor, så är de inte lika lätta att stoppa som kränkta polischefer. Under kampens förlopp skulle de socialdemokratiska och kommunistiska arbetarna närma sig varandra och ge kommunistpartiets ledare en mycket större möjlighet att påverka de socialdemokratiska arbetarna, speciellt inför den gemensamma faran. Och det är just enhetsfrontens slutmål.

Att inskränka proletarietets hela politik till överenskommelser med de reformistiska organisationerna, eller ännu värre till en abstrakt paroll om ”enhet”, kan bara ryggradslösa centrister av SAP:s typ göra. För marxister är enhetsfrontspolitiken bara en av klasskampens metoder. Under vissa förhållanden är denna metod helt oanvändbar. Det vore absurt att vilja sluta en överenskommelse med reformisterna för att genomföra det socialistiska upproret. Men det finns förhållanden där ett förkastande av enhetsfronten kan ödelägga det revolutionära partiet för årtionden framåt. Sådan är situationen i Tyskland idag.

Som vi sa ovan ställs enhetsfrontspolitiken i internationell skala inför ännu fler svårigheter och faror, ty på denna nivå är det svårare att formulera de praktiska uppgifterna och organisera massornas kontroll över dem. Framförallt gäller det frågan om kampen mot kriget. Framtidsutsikterna för gemensamma aktioner är mycket sämre här, och det finns mycket större möjligheter för reformisterna och pacifisterna att hitta svepskäl och luras. Vi vill givetvis inte hävda att det är otänkbart med en enhetsfront på detta område. Tvärtom krävde vi att Komintern direkt och omedelbart skulle vända sig till Andra internationalen och Amsterdaminternationalen med förslag om en gemensam antikrigskongress. Det skulle i så fall ha varit Kominterns uppgift att utarbeta konkreta möjliga förpliktelser, som kunde tillämpas i olika länder och under varierande omständigheter. Om social-

demokratin skulle kunna tvingas att gå med på en sådan kongress, så skulle krigsfrågan, under förutsättning att vi för en korrekt politik, kunna drivas in som en skarp kil i dess led.

Den första förutsättningen är: fullständig både politisk och organisatorisk klarhet. Det rör sig om överenskommelser mellan proletära organisationer med miljoners medlemmar, som idag är skilda åt av djupa principiella motsättningar. Inga tvetydiga mellanhänder, inga diplomatiska förklädnader eller ihåliga pacifistiska formuleringar!

Men även denna gång ansåg Komintern det lämpligt att handla mot marxismens ABC: samtidigt som den vägrade inleda öppna förhandlingar med de reformistiska internationalerna, så påbörjade den förhandlingar bakom scenen med Friedrich Adler¹³, förmedlat av... den pacifistiska litterära gentlemannen och förstklassiga virrpannan Henri Barbusse. Som ett resultat av detta kunde Barbusse samla halvt dolda kommunistiska eller ”anknutna”, ”sympatiserande” organisationer och grupper, och pacifistiska frilansare från alla möjliga länder till ett möte i Amsterdam. De ärligaste och mest uppriktiga av dessa frilansare – och de är i minoritet – kan säga till sig själva: ”Jag och min förvirring.” Vem hade behov av denna maskerad, denna basar av intellektuell fåfänga, detta Münzenbergeri, som blir ett rent politiskt humbug?¹⁴

Men låt oss återvända till Prag. Fem månader efter publiceringen av artikeln som diskuterades ovan, så tryckte samma tidning en artikel från en av partiets ledare, Klement Gottwald.¹⁵ Artikeln har karaktären av ett upprop till de tjeckoslovakiska arbetarnas olika strömningar om att enas om gemensam kamp. Den fascistiska faran hotar hela Centraleuropa: bara ett enat proletariat kan slå tillbaka reaktionens angrepp, ingen tid ska få gå förlorad, det är redan ”strax innan midnatt”. Uppropet är skrivet på ett ytterst passionerat sätt. Men förgäves svär Gottwald, i Seydewitz' och Thälmanns fotspår, på att han inte hävdar partiets intressen utan klassens intressen: att ställa dem mot varann är helt otillständigt av en marxist. Gottwald stämplar de socialdemokratiska ledarnas sabotage. Vi behöver inte säga att sanningen här ligger helt på hans sida. Tyvärr säger författaren inget om den politik som fördes av det tyska kommunistpartiets centralkommitté: uppenbarligen kan han inte besluta sig för att försvara den, men vågar ännu inte kritisera den. Trots allt tar Gottwald upp denna plågsamma fråga, förvisso inte beslutsamt men ändå på ett ganska korrekt sätt. Efter att ha uppmanat arbetarnas olika strömningar att sluta överenskommelser på fabrikena, skriver han: ”Många av er kanske kommer att säga: Ena er där 'i toppen', vi 'härnere' kommer att komma överens ganska lätt. Vi tror”, fortsätter författaren,

att det viktigaste är att arbetarna ”därnere” kommer överens. Och vad gäller ledarna: vi har redan sagt att vi kan gå ihop med till och med djävulen om det bara riktar sig mot härskarna och är i arbetarnas intressen. Och vi säger öppet till er: om era ledare bara för ett ögonblick bryter alliansen med borgarklassen, och i verkligheten om än bara i en fråga går emot härskarna – så kommer vi att hälsa det med glädje och stöda dem i det.

13 **Friedrich Adler** (1879-1960) var sekreterare i det österrikiska socialdemokratiska partiet mellan 1911 och 1916, då han mördade den österrikiska premiärministern och kastades i fängelse. Han befriades av revolutionen 1918, och var med och grundade Två-och-ett-halv internationalen. 1923 förde han den tillbaka till Andra internationalen, och blev sekreterare i den sammanslagna organisationen.

14 Det faktum att brandleriterna (se deras Stuttgart-tidning *Tribune* från 27 augusti) noggrant särskilde sig från oss även i denna fråga, och stödde Stalins, Manuilskijs, Lozovkijs och Münzenbergs maskerad förvånar oss inte alls. Sedan Brandler-Thälheimer hade erbjudit sin modell för enhetsfrontspolitik i Sachsen 1923, så stödde de därefter den stalinistiska politiken gentemot Guomindang och den engelsk-ryska kommittén. Hur skulle de kunna beröva sig själva möjligheten att ansluta sig till Barbusses fanor? Om de inte gjorde det så skulle deras politiska yttre inte vara fullständigt. - Trotskijs anmärkning.

15 **Klement Gottwald** (1896-1953) var en av det tjeckoslovakiska kommunistpartiets grundare. Han var vice premiärminister i koalitionsregeringen som upprättades efter Andra världskriget, och blev president 1948.

Nästan allt viktigt sägs här, och nästan på samma sätt som vi skulle säga det. Gottwald glömde inte ens att nämna djävulen, vars namn *Rude Pravos* redaktion fem månader tidigare nämnde med from indignation. Gottwald uteslöt visserligen djävulens farmor. Men må Gud vara med henne, för enhetsfrontens sak är vi beredda att offra henne. Kanske Gottwald å sin sida är beredd att trösta den kränkta gamla damen genom att ställa *Rude Pravos* artikel från 27 februari, och bläckhornet ”arbetarkorrespondenten”, till hennes förfogande.

Låt oss hoppas att Gottwalds politiska bedömningar inte bara kan tillämpas på Tjeckoslovakien utan också på Tyskland. Och det är just så det skulle ha sagts. Å andra sidan kan varken partiledningarna i Berlin eller Prag begränsa sig till att rakt på sak förkunna att de är beredda att sluta en enhetsfront med socialdemokratin, utan måste också visa denna beredskap i handling, djärvt, på ett bolsjevikiskt sätt, med hjälp av tydliga praktiska mål och handlingar. Det är just vad vi kräver.

Tack vare att Gottwalds artikel hade en realistisk ton och inte ställde ultimatum, så slog den genast an en ton bland de socialdemokratiska arbetarna. 31 juli fanns i *Rude Pravo* ett brev från en arbetslös tryckeriarbetare som nyligen hade återvänt från ett besök till Tyskland. Brevet bär avtryck av en arbetardemokrat som utan tvivel är påverkad av reformistiska fördomar. Därför är det särskilt viktigt att ge akt på hur det tyska kommunistpartiets politik återspeglas i hans medvetande. Således skriver tryckaren:

När kamrat Breitscheid på våren förra året vädjade till kommunistpartiet om gemensamma aktioner med socialdemokratin, så framkallade han en storm av ilska i *Rote Fahne*. Så de socialdemokratiska arbetarna sa till sig själva: ”Nu vet vi allvarligt hur menad kommunisternas uppmaning till en enhetsfront är.”

Så talar en ärlig arbetare. En sådan röst bidrar mer till att lösa frågan än dussintals artiklar från principlösa pennfäktare. Breitscheid föreslog egentligen ingen enhetsfront. Han skrämde bara borgarklassen med möjligheten av gemensamma aktioner med kommunisterna. Om kommunistpartiets centralkommitté genast hade ställt frågan på sin spets, så hade det försatt den socialdemokratiska ledningen i en besvärlig position. Men som vanligt skyndade sig kommunistpartiets centralkommitté att sätta sig själv i en besvärlig position.

I pamfletten *Vad härnäst?* skrev jag för övrigt om Breitscheids tal:

Är det inte självklart att man skulle ha tagit emot Breitscheids diplomatiska och tvetydiga anbud med öppna armar och att man från sitt håll skulle ha lagt fram ett konkret, noggrant detaljerat och praktiskt program för enad kamp mot fascismen samt begärt gemensamma möten mellan de båda partiernas arbetsutskott under deltagande av de fria fackföreningarnas verkställande organ. Samtidigt skulle man energiskt ha fört ut detta program till alla skikt inom båda partierna och bland massorna.

Genom att avvisa de reformistiska ledarnas försöksballong, fick kommunistpartiets centralkommitté Breitscheids tveksamma påstående att i arbetarnas ögon förvandlas till ett direkt förslag om enhetsfront, och de socialdemokratiska arbetarna att dra slutsatsen: ”*Vårt folk* vill ha gemensamma aktioner, men *kommunisterna* saboterar dem.” Går det att tänka sig en mer idiotisk och malplacerad politik? Kunde Breitscheids manöver fått ett bättre stöd? Brevet från tryckeriarbetaren från Prag visar med anmärkningsvärd tydlighet, att Breitscheid med hjälp av Thälmann helt och hållet lyckades uppnå sitt mål.

Rude Pravo försöker hitta en motsättning och förvirring i det faktum att vi ibland förkastar en överenskommelse, men andra gånger går med på den, och att vi anser det nödvändigt att varje gång på nytt avgöra vilken omfattning, paroller och metoder överenskommelsen ska ha. *Rude Pravo* inser

inte att man inom politiken, såväl som på alla andra viktiga områden, mycket väl måste veta; *vad, när, var* och *hur*. Och det skadar heller inte att förstå: *varför*.

I *Tredje internationalen efter Lenin*, som vi skrev för fyra år sedan, slog vi fast ett antal grundläggande regler för enhetsfrontspolitiken. Vi anser det värt besväret att upprepa dem här:

Reformismen bär alltid på möjligheten till förräderi. Men det innebär inte att reformism och förräderi är en och samma sak i varje ögonblick. Inte helt. Man kan göra tillfälliga överenskommelser med reformisterna när de tar ett steg framåt. Men att bevara blocket med dem när de skräms av rörelsens utveckling och begår förräderi, är liktydigt med att på ett kriminellt sätt acceptera förrädarna och dölja förräderiet.¹⁶

Den viktigaste, mest vedertagna och mest oföränderliga regeln under varje manöver är: man får aldrig slå ihop, blanda eller kombinera sin egen partiorganisation med en främmande organisation, även om denna idag är ytterst ”sympatiskt inställd”. Vidta inga åtgärder som direkt eller indirekt, öppet eller dolt, leder till att ditt parti underordnas andra partier, eller andra klassers organisationer, eller inskränker din egen agitationsfrihet, eller gör dig ansvarig om än bara delvis för andra partiers politiska linje. Man ska inte blanda ihop fanorna, och än mindre knäböja för en annan fana.¹⁷

Idag, efter erfarenheterna från kongressen i Barbusse, kan vi lägga till ytterligare en regel:

Man ska bara sluta överenskommelser öppet, inför massornas ögon, mellan ett parti och ett annat, en organisation och en annan. Man ska inte begagna sig av tveitydiga mellanhänder. Man ska inte utge diplomatiska angelägenheter med borgerliga pacifister för att vara en proletär enhetsfront.

7. Klasskampen i ljuset av den ekonomiska cykeln

Vårt envisa hävdande att man ska skilja mellan fascism och bonapartism beror inte på teoretiskt pedanteri. Vi använder namn för att skilja på olika begrepp: inom politiken tjänar begrepp i sin tur till att skilja mellan olika verkliga krafter. Om fascismen skulle krossas så skulle inte bonapartismen få något utrymme, och förhoppningsvis skulle det innebära en direkt inledning av den sociala revolutionen.

Det är bara det att proletariatet är inte beväpnat för revolutionen. De ömsesidiga förhållandena mellan å ena sidan socialdemokratien och den bonapartistiska regeringen, och å den andra mellan bonapartismen och fascismen, avgör inte de grundläggande frågorna. Men de avgör efter vilka vägar och hur snabbt kampen mellan proletariatet och den fascistiska kontrarevolutionen kommer att förberedas. Motsättningarna mellan Schleicher, Hitler och Wels innebär i det givna läget att det är svårare för fascismen att segra. Dessutom ger de kommunistpartiet en ny öppning, och den mest värdefulla av alla – extra tid.

”Fascismen kommer att erövra makten med hjälp av en kall metod.” Mer än en gång har de stalinistiska teoretikerna påstått detta. Med denna formulering menar de att fascisterna kommer att erövra makten på lagligt sätt, fredligt, med hjälp av en koalition – utan att behöva en öppen omvälvning. Händelserna har redan tillbakavisat denna prognos. Papens regering kom till makten med hjälp av en statskupp, som följdes upp med en statskupp i Preussen. Även om vi antar att en koalition mellan nazisterna och Centern skulle stötta Papens bonapartistiska regering med ”konstitutionella” metoder, så skulle det inte i sig själv avgöra någonting. Det är fortfarande långt mellan

¹⁶ [Tredje internationalen efter Lenin](#), på denna webbplats s 75.

¹⁷ [Ibid](#), s 80.

ett "fredlig" maktövertagande från Hitlers sida och upprättandet av en fascistisk regim. En koalition skulle bara underlätta statskuppen, inte ersätta den. Utöver att slutgiltigt avskaffa Weimarkonstitutionen återstår fortfarande den viktigaste uppgiften – att avskaffa den proletära demokratins organ. Vad betyder ur denna synvinkel en "kall metod"? Bara att arbetarna inte gör motstånd. Papens bonapartistiska statskupp förblev faktiskt ostraffad. Kommer Hitlers fascistiska omvälvning också att bli ostraffad? Gissningarna om en "kall metod" rör sig, medvetet eller omedvetet, just kring denna fråga.

Om kommunistpartiet var en överväldigande kraft, och proletariatet skulle marschera framåt mot ett omedelbart maktövertagande, då skulle motsättningarna bland de besuttna klassernas anhängare tillfälligt sopas undan – fascister, bonapartister och demokrater skulle stå enade mot den proletära revolutionen. Men så är inte fallet. Kommunistpartiets svaghet och proletariatets splittring gör att de besuttna klasserna och de partier som tjänar dem öppet kan visa upp sina motsättningar. Kommunistpartiet kan bara stärka sig genom att stöda sig på dessa motsättningar.

Men kanske kommer fascismen i det högt industrialiserade Tyskland, att besluta sig för att inte hävda sina anspråk på hela makten? Det tyska proletariatet är utan tvekan ojämförligt större och potentiellt starkare än det italienska proletariatet. Även om fascismen i Tyskland utgör en större och bättre organiserad kraft än i Italien vid motsvarande period, så måste ändå uppgiften att likvidera "marxismen" verka både svår och riskabel för de tyska fascisterna. Det är inte heller uteslutet att Hitler redan har passerat höjdpunkten på sin politiska bana. Den alltför långa perioden av väntan och det nya hindret på vägen i form av bonapartisten, har utan tvekan försvagat fascismen, förvärrat dess inre motsättningar, och kan materiellt försvaga dess tryck. Men här rör vi oss på ett område av tendenser som inte går att beräkna i förväg. Det är bara den levande kampen som kan svara på dessa frågor. Att redan på förhand utgå från antagandet att nationalsocialismen oundvikligen kommer att stanna halvvägs vore ytterst lättsinnigt.

Om man drar ut teorin om en "kall metod" till sin spets, så är den inte bättre än teorin om socialfascismen. Rättare sagt utgör den bara denna teorins motsats. I båda fallen bortser man helt och hållet från motsättningarna i fiendelägret, och suddar ut processens på varandra följande steg. Kommunistpartiet lämnas helt åt sidan. Inte för inte stod mannen bakom teorin om en "kall metod", Hirsch, också bakom teorin om socialfascismen.

Landets politiska kris utvecklas på grundval av den ekonomiska krisen. Men inte heller ekonomin är orubblig. Om vi igår tvingades säga att de cykliska kriserna bara skärper kapitalismens grundläggande, organiska kris, så måste vi idag påminna om att kapitalismens allmänna nedgång inte utesluter cykliska svängningar. Den nuvarande krisen kommer inte att vara för evigt. Den kapitalistiska världens förhoppningar om att krisen ska vända är ytterst överdrivna, men inte grundlösa. De ekonomiska perspektiven måste ta med kampen mellan de politiska krafterna i beräkningen. Papens program gör det ännu mer omöjligt att skjuta upp detta, ty programmet utgår från antagandet om annalkande ekonomiska förbättringar.

När den ekonomiska återhämtningen uttrycks i form av ökande omsättning av varor, ökande produktion, ökat antal anställda arbetare så är den uppenbar. Men den inleds inte på detta sätt. Den föregås av en process av förberedelser på valutaområdet och krediterna. Det kapital som har investerats i icke vinstgivande företag och industrigrenar måste frigöras och ta formen av disponibelt kapital som söker investeringar. Marknaden har befriats från fettvalkar, utväxter och svullnader, och måste uppvisa en verklig efterfrågan. Fabriksägarna måste få "förtroende" för marknaden och för varandra. Å andra sidan måste det "förtroende" som världspressen talar så mycket om stimuleras inte bara av ekonomin, utan också av politiska faktorer (krigsskadestånd, krigsskulder, nedrustningsupprustning, etc).

Ännu så länge kan vi inte se någon ökad varuomsättning eller produktion, eller ökning av antalet anställda arbetare. Tvärtom fortsätter nedgången. Vad gäller de processer som förbereder en vändning av krisen, så har de uppenbarligen fullföljt större delen av sina uppgifter. Många tecken tillåter oss att anta att ögonblicket för en vändning av den ekonomiska cykeln har kommit närmare, om den inte till och med ligger omedelbart framför oss. Sådan är uppskattningen, betraktad i världsskala.

Men vi måste dra en skiljelinje mellan kreditorsländerna (USA, Storbritannien, Frankrike) och gäldenärsländerna, eller rättare sagt de bankrutta länderna. I täten av den senare gruppen ligger Tyskland. Det har inget disponibelt kapital. Ekonomin kan bara stimuleras med hjälp av ett inflöde av utländskt kapital. Men ett land som inte kan betala sina gamla skulder får inga nya lån. Innan långivarna öppnar plånböckerna måste de hursomhelst bli övertygade om att Tyskland är förmöget att exportera mer än vad det behöver importera: skillnaden måste användas för att täcka skulderna. Kravet på tyska varor torde i första hand komma från jordbruksländerna, först och främst från sydöstra Europa. Jordbruksländerna är i sin tur beroende av efterfrågan på råvaror och livsmedel från industriländerna. Tyskland kommer därför att tvingas vänta. De livgivande strömmarna måste först gå genom raden av kapitalistiska konkurrenter och jordbrukskollegor innan de kan påverka Tysklands egen ekonomiska förmåga.

Men den tyska borgarklassen kan inte vänta. Ännu mindre kan den bonapartistiska klickken vänta. Samtidigt som den lovar att inte röra valutans stabilitet, så för Papens regering en tydlig inflationspolitik. Den talar om att återuppliva den ekonomiska liberalismen samtidigt som den ger administrationen förfoganderätt över den ekonomiska cykeln. I namn av de privata initiativens frihet underordnar den skattebetalarna direkt under de kapitalistiska företagsägarna.

Den axel kring vilken regeringens program rör sig är hoppet om en nära förestående vändning av krisen. Om det inte sker snart kommer de två miljarderna¹⁸ att gå upp i rök som två droppar vatten på en glödhet spis. Papens plan liknar mycket mer spel och spekulationer än den tjurrusning som för närvarande pågår på New York-börsen. Hursomhelst kommer följderna av ett sammanbrott för bonapartisternas spel att bli mycket mer katastrofala.

Det mest omedelbara och påtagliga resultatet av klyftan mellan regeringens planer och marknadens verkliga rörelse kommer att bli att en nedgång för marken. Inflationen kommer att förvärpa de sociala missförhållandena, som kommer att bli outhärdliga. När Papens ekonomiska program gör konkurs, kommer det att krävas ett annat och mer effektivt program. Vilket? Uppenbarligen fascistens program. När det bonapartistiska försöket att framtvunga en återhämtning har misslyckats, så måste man försöka med fascistisk kirurgi. Under tiden kommer socialdemokratin att göra gester åt "vänster" och falla i bitar. Om inte kommunistpartiet lägger hinder i vägen för sig själv kommer det att växa. Allt detta kommer att leda till en revolutionär situation. Hur stora chanserna är för seger, avgörs under dessa förhållanden till tre fjärdedelar av kommunisternas strategi.

Men det revolutionära partiet måste också vara redo för ett annat perspektiv, nämligen att vändningen av krisen kommer snabbare än förväntat. Låt oss anta att Schleicher-Papens regering skulle lyckas hålla sig kvar tills återhämtningen inleds inom handeln och industrin. Skulle det rädda den? Nej, en begynnande uppgång för affärslivet skulle innebära ett säkert slut för bonapartisten, och skulle till och med kunna innebära mer.

Det tyska proletariats krafter är inte uttömda. Men de har ända sedan 1914 undergrävs av offer, nederlag och besvikelser, systematiska förräderier från socialdemokratins sida, och det vanrykte som kommunistpartiets har öst över sig själv. Sex eller sju miljoner arbetslösa är en tung barlast som

18 Det antal mark som kapitalisterna fick i form av skatteandelar som en bonus under Papens program – engelska översättarens anmärkning.

hämmar proletariatet. Brüning och Papens undantagslagar har inte mött något motstånd. Statskuppen 20 juli är fortfarande ostraffad.

Vi kan med fullständig säkerhet förutsäga att en uppgång i affärscykeln skulle ge en mäktig impuls till proletariatets aktivitet, som för tillfället är på nedåtgående. Så fort fabriker slutar avskeda arbetare och börjar nyanställa kommer arbetarnas självförtroende att öka, återigen behövs de. De hopklämda fjädrarna börjar återigen utvidga sig. Arbetarna har lättare att inleda kamp för att återerövra förlorade positioner än för att erövra nya. Och de tyska arbetarna har förlorat väldigt mycket. Varken undantagslagarna eller *Reichswehr* kommer att kunna slå ner de masstrejker som uppstår under en uppåtgående våg. Det första offret för en uppgång kommer att bli den bonapartistiska regimen, som bara kan hålla sig kvar vid makten med hjälp av "samhällsfreden".

Vi kan redan se ett ökat antal strejker i olika länder (Belgien, Storbritannien, Polen, delar av USA, men inte Tyskland). Med tanke på den världsekonomiska cykeln är det inte lätt att göra en bedömning av de masstrejker som för närvarande utvecklas. Det tar naturligtvis lång tid för statistiken att visa svängningarna i affärscykeln. Återhämtningen måste vara ett faktum innan den kan registreras. Arbetarna känner vanligtvis återhämtningen inom ekonomin tidigare än statistikerna. Nya order eller till och med förväntningar om nya order, omorganiseringar inom fabriker för att öka produktionen eller åtminstone upphöra med avskedandena, ökar omedelbart arbetarnas motståndskraft och krav. Textilarbetarnas försvarsstrejker i Lancashire uppstod utan tvivel på grund av en uppgång inom textilindustrin. Vad gäller strejken i Belgien, så äger den uppenbarligen rum på grundval av kolgruveindustrins allt djupare kris. Den världsekonomiska cykelns nuvarande skede är övergående och allvarligt, och motsvarar de olika ekonomiska impulser som ligger till grund för de senaste strejkerna. Men massrörelsens tillväxt visar snarare att det existerar en uppåtgående trend som är på väg att bli kännbar. Hursomhelst kommer en verklig återhämtning inom ekonomin även i sina första stadier att framkalla en omfattande uppgång för masskampen.

De härskande klasserna i alla länder förväntar sig underverk av industrins uppsving. Ett bevis för detta är de lagerspekulationer som redan har börjat. Om kapitalismen verkligen skulle inleda en ny blomstringsfas eller ens en gradvis men långdragen uppgång, så skulle det givetvis innebära att kapitalismen skulle stabiliseras och leda till att fascismen försvagas, samtidigt som reformismen förstärks. Men det finns inte minsta grund för att hoppas på eller frukta att den i och för sig oundvikliga ekonomiska återhämtningen kommer att kunna övervinna den allmänna tendensen till nedgång inom världsekonomin och i synnerhet inom den europeiska ekonomin. Om formeln för kapitalismens utveckling före kriget var utvidgad varuproduktion, så innebär dagens kapitalism, med alla sina cykliska svängningar, en utvidgad produktion av elände och katastrofer. Den kommande ekonomiska cykeln kommer oundvikligen att medföra en justering av styrkorna inom de enskilda länderna liksom inom det kapitalistiska lägret i sin helhet, företrädesvis mot USA och bort från Europa. Men inom kort kommer den att ställa den kapitalistiska världen inför olösliga motsättningar och döma den till nya och ännu mer fruktansvärda omvälvningar.

Utan att behöva riskera att få fel kan vi göra följande prognos: den ekonomiska återhämtningen kommer att vara tillräcklig för att stärka arbetarnas självförtroende och ge nya impulser till deras kamp, men den kommer inte på något sätt att räcka till för att ge kapitalismen, i synnerhet den europeiska kapitalismen, möjlighet att återfödas.

Den nedåtgående kapitalismens nya cykliska uppgång gör det möjligt för arbetarrörelsen att göra praktiska erövringar, men de kommer med nödvändighet att vara av ytterst begränsad karaktär. Kommer den tyska kapitalismen ens på höjden av en ny återhämtning inom ekonomin, att kunna återställa arbetarnas villkor som de var innan den nuvarande krisen? Allting får oss att redan på förhand besvara denna fråga med "Nej". Den nyvaknade massrörelsen måste snabbt slå in på en

politisk väg.

Till och med industrins inledande återhämtning kommer att vara ytterst farlig för socialdemokratin. Arbetarna kommer att gå ut i kamp för att återerövra det de har förlorat. Socialdemokratin kommer återigen att grunda sina förhoppningar på att den ”normala” samhällsordningen återupprättas. Först och främst kommer de att vara intresserade av att återfå sin förmåga att ingå en koalitionsregering. Ledarna och massorna kommer att dra åt varsitt håll. För att i största möjliga mån kunna utnyttja reformismens nya kris behöver kommunisterna en korrekt inriktning under de cykliska svängarna, och ett praktiskt handlingsprogram som har förberetts i tid, ett program som först av allt börjar med de förluster som arbetarna drabbats av under krisåren. Övergången från ekonomisk till politisk kamp är det mest lämpliga ögonblicket för att stärka det revolutionärt proletära partiets makt och inflytande.

Men precis som på andra områden kan man även här bara lyckas på ett villkor – en korrekt tillämpning av enhetsfrontspolitiken. För det tyska kommunistpartiet innebär det först av allt: att upphöra med den nuvarande fackliga politiken att sitta mellan två stolar; beslutsamt inrikta sig mot de Fria fackföreningarna och dra in de nuvarande RGO-medlemmarna i dess led; med hjälp av fackföreningarna inleda en systematisk kamp om inflytandet inom fabriksråden; och förbereda en bred kampanj under parollen om arbetarkontroll över produktionen.

8. Vägen till socialismen

Under senare år har bland andra Kautsky och Hilferding mer än en gång förkunnat att de aldrig höll med om den teori om kapitalismens sammanbrott som revisionisterna en gång tillskrev marxisterna, och som kautskyanerna själva nu ofta tillskriver kommunisterna.

Bernsteins anhängare skisserade två perspektiv: ett osant, påstått ortodoxt ”marxistiskt” perspektiv, enligt vilket kapitalismen på lång sikt, under påverkan från sina inre motsättningar oundvikligen skulle falla samman; och ett annat, ”realistiskt”, perspektiv, enligt vilket det skulle ske en gradvis utveckling från kapitalism till socialism. Dessa vid första påseende motsatta scheman, har i själva verket ett gemensamt drag: frånvaron av en revolutionär faktor. På samma gång som marxisterna tillbakavisade den nidbild av kapitalismens automatiska sammanbrott som tillskrevs dem, så visade de att proletariatet under påverkan från den skärpta klasskampen skulle komma att genomföra revolutionen långt innan kapitalismens objektiva motsättningar skulle kunna leda till att den automatiskt bröt samman.

Denna diskussion fördes så länge sedan som i slutet av förra seklet. Vi måste dock tillstå att den kapitalistiska verkligheten sedan kriget i viss mening har kommit mycket närmare Bernsteins kariatyr av marxismen än någon hade kunnat tänka sig – minst av allt revisionisterna själva, eftersom de bara målade upp skräckscenariot med ett sammanbrott för att visa att det var överkligt. Ändå visar sig kapitalismen komma närmare ett automatiskt förfall ju mer proletariatets revolutionära ingripande i samhällets utveckling fördröjs.

Den viktigaste delen av teorin om ett sammanbrott var utarmningsteorin. Med viss försiktighet hävdade marxisterna att de skärpta samhällsmotsättningarna inte ovillkorligen måste innebära en absolut sänkning av massornas levnadsstandard. Men i verkligheten är det just denna utveckling vi nu ser. Kan kapitalismens sammanbrott visa sig klarare än i den kroniska arbetslösheten och nedmonteringen av socialförsäkringarna, det vill säga att samhället vägrar att ge mat till sina egna slavar?

Arbetarklassens opportunistiska bromsar har visat sig tillräckligt kraftfulla för att ge den utlevade kapitalismens grundläggande krafter ytterligare årtionden av liv. Som ett resultat av detta är det inte

en idyll av fredlig övergång från kapitalism till socialism som har skett, utan det har uppstått en situation som ligger oerhört mycket närmare ett socialt sammanbrott.

Under lång tid försökte reformisterna skylla den nuvarande samhällssituationen på kriget. Men för det första var det inte kriget som skapade kapitalismens destruktiva tendenser, utan det drog bara fram dem till ytan och skyndade på dem. För det andra skulle inte kriget ha kunnat fullborda sitt destruktiva arbete utan reformismens politiska stöd. För det tredje leder kapitalismens hopplösa motsättningar på flera håll till att nya krig förbereds. Reformismen kommer inte att kunna avsäga sig sitt historiska ansvar. Genom att den internationella socialdemokratin förlamar och tyglar proletarietets revolutionära energi får kapitalismens sammanbrott ytterst blinda, ohämmade, katastrofala och blodiga former.

Revisionismens nidbild av marxismen förverkligas naturligtvis bara under vissa förutsättningar, under en viss historisk period. Men även om det kommer att dröja, så kommer utvägen från den ruttande kapitalismen att ligga längs den revolutionära vägen och inte efter något automatiskt sammanbrott.

Med en sista sväng med sopborsten har den nuvarande krisen sopat undan de sista resterna av reformistiska utopier. Den opportunistiska praktiken har inte längre den minsta teoretiska täckning. Ty i det långa loppet är det i stort sett ointressant för Wels, Hilferding, Grzesinsky och Noske hur många katastrofer som dråsar ner över folkmassornas huvuden, så länge deras egna intressen inte drabbas. Men poängen är att den borgerliga regimens kris drabbar även de reformistiska ledarna.

”Agera, staten, ingrip!” ropade socialdemokratin för inte så länge sedan, medan den retirerade för fascismen. Och staten agerade: Otto Braun och Severing sparkades ut på gatan. Nu, skrev *Vorwärts*, måste alla inse demokratins fördelar över diktaturen. Ja, demokratin har betydande fördelar grubblade Grzesinsky medan han blev bekant med fängelset från insidan.

Denna erfarenhet ledde till slutsatsen: ”Det är dags för nationaliseringar!” Tarnow, som så sent som igår var kapitalismens helbrägdagörare, beslutade sig plötsligt för att bli dess dödgrävare. Nu när kapitalismen har gjort de reformistiska ministrarna, polischeferna och landshövdingarna arbetslösa, så har den tydligen gjort slut på sig själv. Wels skriver en programmatisk artikel, ”Socialismens timma har slagit!” Nu behöver bara Schleicher råna de deputerade på deras löner och de tidigare ministrarna på deras pension – så kommer Hilferding att skriva en studie över generalstrejkens historiska roll. De socialdemokratiska ledarnas ”vänstersväng” är uppseendeväckande dum och svekfull. Men det innebär ingalunda att manövern på förhand är dömd att misslyckas. Detta kriminellt belastade parti står fortfarande i ledningen för miljoner. Det kommer inte att falla av sig själv. Man måste veta hur man störtar det.

Kommunistpartiet kommer att deklarerat att Wels-Tarnows kurs mot socialismen är en ny sorts massbedrägeri, och det kommer de att ha rätt i. Det kommer att berättas historien om de senaste fjorton årens socialdemokratiska ”nationaliseringar”. Det kommer att vara användbart. Men det räcker inte: inte ens den allra senaste historien kan ersätta en aktiv politik.

Tarnow försöker reducera frågan om en revolutionär eller reformistisk väg till socialismen till den simpla fråga om ”takten” på omvandlingarna. Djupare kan inte en teoretiker sjunka. I vilken takt de socialistiska omvandlingarna sker beror i själva verket på hur landets produktivkrafter ser ut, dess kultur, hur omfattande kostnader det påtvingas för att försvara sig, etc. Men varken snabba eller långsamma socialistiska omvandlingarna är möjliga om samhället inte leds av en klass som strävar efter socialismen, och om det inte i ledningen för denna klass står ett parti som inte lurar de utsugna, och som alltid är redo att slå ned utsugarnas motstånd. Vi måste förklara för arbetarna att det är just detta som utgör *proletariatets diktatur*.

Men inte ens det räcker. När det gäller världsproletariatets brännande frågor får man inte – som Komintern – glömma Sovjetunionens existens. Tyskland behöver inte inleda ett allra första socialistiskt uppbygge, utan uppgiften består av att knyta samman Tysklands produktivkrafter, kultur, och tekniska och organisatoriska förmåga med det socialistiska uppbygge som redan inletts i Sovjetunionen.

Det tyska kommunistpartiet inskränker sig till att bara lovsjunga de sovjetiska framgångarna, som det dessutom överdriver betydligt på ett farligt sätt. Men det klarar inte av att knyta samman det socialistiska uppbygget i Sovjet, dess oerhörda erfarenheter och värdefulla framsteg, med den proletära revolutionens uppgifter i Tyskland. Den stalinistiska byråkratin å sin sida, befinner sig minst av allt i en position där det kan ge det tyska kommunistpartiet någon hjälp i denna ytterst viktiga fråga: dess perspektiv är begränsade till ett enda land.

Socialdemokratins osammanhängande och fega statskapitalistiska planer måste bemötas med *en allmän plan för ett gemensamt sovjetiskt och tyskt socialistiskt uppbygge*. Ingen kräver att man ska utarbeta en exakt plan direkt. Det räcker med ett ungefärligt utkast. Det behövs grundpelare. Så snabbt som möjligt måste en sådan plan bli målet för de tyska arbetarorganisationernas aktioner, först och främst fackföreningarna.

Progressiva tyska tekniker, statistiker och ekonomer måste dras med i denna aktion. Den utbredda diskussionen om planekonomin återspeglar den tyska kapitalismens hopplösa situation, men är fortfarande rent akademisk, byråkratisk, livlös, pedantisk. Bara den kommunistiska förtruppen kan rädda frågan från denna onda cirkel.

Det socialistiska uppbygget pågår redan – för att fortsätta arbetet behöver man bygga en bro över nationsgränserna. Här är en första plan: studera den, förbättra den, gör den konkret! Arbetare, välj speciella planeringskommissioner, ålägg dem att knyta band till Sovjets fackföreningar och ekonomiska organ. Skapa en central planeringskommission som grundas på de tyska fackföreningarna, fabriksråden och andra arbetarorganisationer, och ge den i uppdrag att förena sig med Sovjetunionens Gosplan¹⁹ Dra in tyska ingenjörer, organisatörer och ekonomer i detta arbete!

Idag, 1932, efter femton års sovjetisk existens, är detta det enda riktiga sättet att närma sig frågan om en planekonomi, efter fjorton år av omvälvningar i den tyska kapitalistiska republiken.

Det är lätt att göra sig löjlig över den socialdemokratiska byråkratin, till att börja med Wels, som har stämt upp en hyllningssång till socialismen. Men vi får inte glömma bort att de reformistiska arbetarna har en helt igenom seriös inställning till frågan om socialismen. Man måste behandla de reformistiska arbetarna på ett seriöst sätt. Här reser sig återigen frågan om enhetsfronten i sin fulla omfattning.

Om socialdemokratin ställer sig själv uppgiften (visserligen bara i ord, det vet vi) att inte rädda kapitalismen utan att bygga socialismen, då kan den inte sluta en överenskommelse med Centern utan den måste vända sig till kommunisterna. Kommer kommunistpartiet att avvisa en sådan överenskommelse? Absolut inte. Tvärtom kommer det själv att föreslå en sådan överenskommelse, kräva den inför massorna som ett infriande av de just utfärdade socialistiska löften.

Kommunistpartiets anlopp mot socialdemokratin måste för närvarande löpa längs dessa tre linjer. Uppgiften att krossa fascismen är fortfarande lika brännande. Proletariatets avgörande kamp mot fascismen kommer att förebåda en sammandrabbning med den bonapartistiska statsapparaten. Det gör *generalstrejken* till ett oundgängligt vapen i kampen. Den måste förberedas. Vi måste utarbeta

19 **Gosplan** var namnet på Sovjetunionens centrala planeringskommission. Precis som många andra ryska förkortningar utgörs den av de första stavelserna i namnet.

en speciell plan för generalstrejken, det vill säga en plan för att mobilisera de krafter som ska genomföra den. Utifrån denna plan måste en masskampanj utvecklas, på vars grundval man kan ställa förslag till socialdemokratin om att genomföra generalstrejken under vissa väldefinierade politiska villkor. Om detta förslag i varje nytt skede upprepas och konkretiseras, så kommer det under sin utvecklingsprocess att leda till skapandet av *sovjeterna som enhetsfrontens högsta organ*.

Papens ekonomiska plan har nu blivit lag, och även socialdemokratins och fackföreningarnas ledare erkänner i ord att den innebär en aldrig tidigare skådad fattigdom för det tyska proletariatet. I pressen uttalar de sig med en glöd som de inte har uppvisat på länge. För dem ligger det en avgrund mellan ord och handling. Det vet vi mycket väl – men vi måste inse hur vi ska binda dem vid sina ord. *Vi måste utarbeta en rad gemensamma kampåtgärder mot regimens undantagslagar och bonapartism*. Situationen har tvingat proletariatet till denna kamp, och genom själva sin karaktär kan den inte föras inom demokratins ram. I en situation där Hitler har en armé på 400.000 man, där Papen-Schleicher utöver *Reichswehr* har den halvt privata *Stahlhelm*-armén, där den borgerliga demokratin har den halvt accepterade *Reichsbanner*-armén, och där kommunistpartiet har den förbjudna Röda front-armén – en sådan situation visar i sig själv att statens problem är ett maktproblem. Man kan inte tänka sig en bättre revolutionär skola!

Kommunistpartiet måste säga till arbetarklassen: Schleicher kommer inte att störtas av något parlamentariskt spel. Om socialdemokratin vill inleda arbetet att störta den bonapartistiska regeringen med andra medel, då är kommunistpartiet redo att av all kraft hjälpa socialdemokratin. Samtidigt förbinder sig kommunisterna redan på förhand att inte använda våldsmetoder mot en socialdemokratisk regering, i den utsträckning den grundar sig på arbetarklassens majoritet och i den mån den garanterar kommunistpartiet frihet att agitera och organisera sig. Ett sådant sätt att ställa frågan förstår varenda socialdemokratisk och partilös arbetare.

Den tredje linjen, slutligen, är *kampen för socialismen*. Även här måste vi smida medan järnet är varmt, och socialdemokratin är klämd mot väggen med hjälp av en konkret plan för samarbete med Sovjetunionen. Vad som krävs på denna punkt har redan nämnts ovan.

Dessa kampsektorer är av strategiskt varierande betydelse, men är givetvis inte skilda från varandra, utan de överlappar varann och smälter samman. Samhällets politiska kris kräver att delfrågor kombineras med övergripande frågor: det är just det som utgör den revolutionära situationens kärna.

9. Den enda vägen

Kan man förvänta sig att kommunistpartiets centralkommitté på egen hand kommer att kunna slå in på den rätta vägen? Hela dess historia visar att den är oförmögen till det.

Apparaten hann knapp börja korrigera sig innan den upptäckte ett "trotskistiskt" perspektiv. Thälmann insåg inte detta omedelbart, men fick från Moskva veta att "delen" måste offras för "helheten", det vill säga att den tyska revolutionens intressen måste offras för den stalinistiska apparatens intressen. De förvirrade försöken att ändra politiken drogs tillbaka. Den byråkratiska reaktionen segrade över hela linjen.

Det handlar naturligtvis inte om Thälmann. Om dagens Komintern hade givit sina sektioner möjlighet att leva, tänka och utveckla sig själva, så skulle de för länge sedan, under de senaste femton åren, ha kunnat välja sina egna ledarskap. Men istället byggde byråkratin ett system av utnämnda ledare och stöd med hjälp av konstgjorda jippon. Thälmann är både ett resultat av och offer för detta system.

Kadrens utveckling har bromsats och de försvagar partiet. De kompenserar sin oförmåga med förtryck. Partiets vacklan och osäkerhet överförs oundvikligt till klassen i sin helhet. Massorna kan

inte uppmanas göra djärva aktioner när partiet själv har berövats sin revolutionära beslutsamhet.

Även om Thälmann imorgon skulle få ett telegram från Manuilskij om att det krävdes en svängning mot enhetsfrontspolitiken, så skulle den nya svängen i toppen inte föra med sig något gott.

Ledarskapet är alltför komprometterat. En riktig politik kräver en frisk ledning. Idag är parti-demokratin byråkratins leksak. Den måste återigen bli en verklighet. Partiet måste bli ett parti, först då kommer massorna att tro på det. I praktiken innebär det att ställa *en extraordinär partikongress* och *en extraordinär kongress för Komintern* på dagordningen.

Partikongressen måste naturligtvis föregås av en genomgående diskussion. Apparatens alla barriärer måste rivas. Varenda partiorganisation, varje cell har rätt att sammankalla sina egna möten och lyssna till varenda kommunist, vare sig partimedlem eller utesluten ur partiet, om den anser det nödvändigt för att utarbeta sin ståndpunkt. Pressen måste ställas till diskussionens förfogande. Varenda partitidning måste dagligen ha tillräckligt utrymme för kritiska artiklar. Speciella partikommissioner, som väljs vid massmöten för partimedlemmarna, måste se till att tidningarna tjänar partiet och inte byråkratin.

Förvisso kommer diskussionen att kräva mycket tid och energi. Apparaten kommer att argumentera: hur kan partiet tillåta sig "lyxen att diskutera" vid en så kritisk tidpunkt? De byråkratiska frälsarna tror att partiet måste hålla käft när förhållanden är svåra. Marxisterna anser tvärtom att ju svårare situationen är, desto viktigare är partiets självständiga roll.

1917 var bolsjevikpartiets ledarskap mycket högaktat. Trots det ägde det rum en rad djupgående partidiskussioner under 1917. Just innan oktoberrevolutionen debatterade hela partiet passionerat vilken av centralkommitténs två delar som hade rätt: majoriteten som var för upproret, eller minoriteten som var mot det. Trots de stora åsiktsskillnaderna skedde inte några uteslutningar eller förtryck. Massor som stod utanför partiet drogs in i diskussionerna. I Petrograd skickade ett möte med icke partianslutna kvinnor en delegation till centralkommittén för att stöda majoriteten. Javisst tog diskussionen tid. Men i gengäld utvecklades ur denna öppna diskussion utan hot, lögn och förfalskningar, en övergripande och okuvlig förvissning om att politiken var rätt. Och det är det enda som gör segern möjlig.

Vilken riktning kommer saker och ting att ta i Tyskland? Kommer oppositionens lilla hjul att lyckas vrida partiets stora hjul i tid? Så står frågan nu. Ofta hörs det pessimistiska röster. Det finns många element inom de olika kommunistiska grupperna, inom partiet själv liksom i dess utkanter, som säger till sig själva: vänsteroppositionen har rätt ståndpunkt i varje viktig fråga. Men den är svag. Dess kadrer är få till antalet och politiskt oerfarna. Kan en sådan organisation, med en liten veckotidning (*Die Permanente Revolution*) med framgång ställa sig upp mot Kominterns mäktiga apparat?

Lärdomarna från händelser är starkare än den stalinistiska byråkratin. Vi vill vara de som tolkar dessa lärdomar för de kommunistiska massorna. Däri ligger vår historiska roll som fraktion. Vi kräver inte, som Seydewitz och company, att det revolutionära proletariatet utan vidare ska tro på oss. Vi vill ha en mer blygsam roll: vi erbjuder den kommunistiska förtruppen hjälp att utarbeta en riktig linje. Vi samlar och skolar våra egna kadrer för detta arbete. Det går inte att hoppa över detta förberedande steg. I varje nytt skede av kampen kommer proletariatets mest funderande och kritiska element att ansluta sig till oss.

Det revolutionära partiet startar med en idé, ett program, som riktar sig mot klassamhällets allra mäktigaste apparat. Det är inte kadrer som skapar idén utan idén som skapar kadrer. Ett av de mest framträdande dragen hos den stalinistiska byråkratins speciella opportunism är rädslan för apparatens makt. Den marxistiska kritiken är starkare än alla apparater.

Vilka organisatoriska former vänsteroppositionen kommer att anta under sin vidare utveckling beror på många saker: hur tunga de historiska slagen är, hur starkt den stalinistiska byråkratins motstånd är, de kommunistiska basmedlemmarnas aktivitet, oppositionens egen energi. Men de principer och metoder vi kämpar för har prövats av världshistoriens mäktigaste händelser, av segrar såväl som nederlag. De kommer att slå sig fram.

Oppositionens framgångar är obestridliga och uppenbara i alla länder, inklusive Tyskland. Men utvecklingen går långsammare än vad många av oss trodde. Vi kan beklaga det men det är inte förvånande. På ett cyniskt sätt ger byråkratin de kommunister som börjar lyssna på vänsteroppositionen följande alternativ: håll med om hetsen mot "trotskismen" eller sparkas ut ur Kominterns led. För partiombudsmännen handlar det om position och löner: det stalinistiska apparaten slår an denna not med perfektion. Men de tusentals gräsrotskommunister som slits mellan sin hängivenhet för kommunismens idéer och hotet om uteslutning ur Komintern är oändligt mycket viktigare. Det är därför det finns ett stort antal delvisa, skrämde eller dolda oppositionsmedlemmar inom det officiella kommunistpartiet.

Denna mycket speciella kombination av historiska omständigheter räcker för att förklara vänsteroppositionens långsamma organisatoriska tillväxt. Trots denna långsamhet snurrar Kominterns andliga liv idag mer än någonsin kring kampen mot "trotskismen". SUKP:s och de andra Kominternsektionernas teoretiska tidskrifter och teoretiska tidningsartiklar ägnar sig i huvudsak åt kampen mot vänsteroppositionen, än öppet än dolt. Ändå mer symptomatisk är den vansinniga organisatoriska hets som apparaten bedriver mot oppositionen: de avbryter dess möten med hjälp av batonger, använder alla möjliga andra sorters fysiskt våld, sluter hemliga överenskommelser med borgerliga pacifister, franska radikaler och frimurare²⁰ mot "trotskisterna", sprider giftigt förtal från det stalinistiska centrat, etc, etc.

Stalinisterna känner mer direkt och bättre än oppositionen i vilken omfattning våra idéer undergräver deras apparat. Men den stalinistiska fraktionens självförsvarsmetoder är tve-eggade. Till en viss punkt är de avskräckande. Men på samma gång förbereder de massornas reaktion mot systemet av lögn och våld.

När mensjevikernas och socialistrevolutionärernas regering i juli 1917 brännmärkte bolsjevikerna som agenter för den tyska generalstaben, så påverkade denna avskyvärda manöver till en början soldaterna, bönderna och arbetarnas efterblivna skikt väldigt mycket. Men när de efterföljande händelserna visade att bolsjevikerna hade rätt, så började massorna säga till sig själva: så det medvetna förtälet och de våldsamma förföljelserna mot leninisterna berodde bara på att de hade rätt. Och misstankarna mot bolsjevikerna förvandlades till varm hängivenhet och kärlek till dem. Det är visserligen andra förhållanden idag, men samma komplicerade process äger rum. Med hjälp av ett enormt förtal och förtryck har den stalinistiska byråkratin under en period otvivelaktigt lyckats skrämma partiets gräsrotter. Samtidigt förbereder de en oerhörd rehabilitering av bolsjevik-leninisterna i de revolutionära massornas ögon. Om detta kan det inte finnas minsta tvivel.

Ja, vi är fortfarande svaga. Kommunistpartiet har fortfarande massorna, men det saknar både lära och en strategisk inriktning. Vänsteroppositionen har utarbetat sin marxistiska inriktning, men har ännu inte massorna. Resten av "vänster"grupperna har varken det ena eller det andra. På ett hopplöst sätt tynar Leninbund²¹ bort. De tänker ersätta en seriös, principiell politik med Urbahns fantasier och infall. Trots apparatens kadrer är brandleriterna steg för steg på väg utför. Små taktiska recept

20 Det **franska radikalpartiet** hade en tradition av motstånd mot prästerskapet, och var ett fäste för frimurarna.

21 **Leninbund** var en organisation som bildades av Maslow-Fischer-Urbahns efter att de hade uteslutits ur KPD 1927. Fram till 1930 hade Leninbund uppfattningar som låg nära vänsteroppositionen, men när Urbahns tog över ledarskapet uteslöt de oppositionens sympatisörer.

kan inte ersätta en revolutionärt strategisk uppfattning. SAP kandiderar om den proletära ledningen över proletariatet. Grundlösa anspråk! Som Fritz Sternbergs senaste bok visar²² överskrider inte ens detta ”partis” mest seriösa företrädare vänstercentrismens gränser. Ju mer ihärdigt de försöker skapa en ”självtändig” lära, ju mer visar de sig vara Thalheimers lärjungar. Men denna skola är lika hopplös som ett lik.

Ett nytt historiskt parti kan inte bara uppstå genom att ett antal gamla socialdemokrater alltför sent har övertygat sig själva om att Ebert-Wels' politik är kontrarevolutionär. Lika lite kan ett nytt parti improviseras fram av en grupp kommunister som inte har gjort någonting för att rättfärdiga sina anspråk på ledningen över proletariatet. För att ett nytt parti ska kunna uppstå krävs å ena sidan stora historiska händelser som knäcker ryggen på de gamla partierna, och å den andra att principiella ståndpunkter har utarbetats och kadrer testats i händelsernas skärseld.

Samtidigt som vi av all kraft kämpar för att Komintern ska återfödas och den röda tråden i dess fortsatta utveckling ska återuppstå, så är vi minst av allt benägna till någon organisationsfetischism. För oss står den proletära världsrevolutionens öde över Kominterns organisatoriska öde. Om det värsta scenariot skulle bli verklighet, om de nuvarande officiella partierna trots våra ansträngningar skulle falla samman på grund av den stalinistiska byråkratin, så skulle det i viss mening innebära att börja om på nytt. Då kommer den nya internationalen att uppstå ur den kommunistiska vänsteroppositionens idéer och medlemmar.

Det är därför som ”pessimism” och ”optimism” inte kan tillämpas på det arbete vi utför. Det står utöver olika stadier, delvisa nederlag och segrar. Vår politik är en långsiktig politik.

Efterord

Denna pamfletts olika delar skrevs vid olika tillfällen, och var redan färdig när ett nyhetstelegram från Berlin berättade om konflikten mellan riksdagens överväldigande majoritet och regeringen Papen och följaktligen rikets president. Vi ämnar följa den konkreta händelseutvecklingen i *Die Permanente Revolutions* spalter. Här vill vi bara betona några allmänna slutsatser som var öppna för kritik när vi började skriva pamfletten, men som tack vare vittnesmålet från fakta sedan dess har blivit obestridda.

1. Schleicher-Papen-regeringens *bonapartistiska* karaktär har fullständigt avslöjats genom dess isolerade ställning i riksdagen. De jordbruks- och kapitalistiska kretsar som står bakom presidentens regering utgör en ojämförligt mindre andel av den tyska nationen än andelen röster på Papen i riksdagen.
2. Fiendskapen mellan Papen och Hitler är en fiendskap mellan jordbrukarnas och kapitalisternas ledarskap och den reaktionära småbourgeoisin. Precis som den liberala borgarklassen en gång utnyttjade småbourgeoisins revolutionära rörelse samtidigt som den med alla medel höll den borta från makten, så är monopolbourgeoisien beredd att belöna Hitler som sin lakej, men inte som sin herre. Om det inte blir absolut nödvändigt kommer den inte att ta till fascismens hela styrka.
3. Det faktum att stor-, mellan- och småbourgeoisins olika delar öppet kämpar om makten och inte är rädda för en ytterst riskfylld konflikt, visar att borgarklassen inte anser sig vara direkt hotad av proletariatet. Inte bara nationalsocialisterna och Centern, utan även socialdemokratins ledare har vågat inleda en *konstitutionell* konflikt bara därför att de är övertygade om att

22 **Fritz Sternberg** (1895-1963) var en ekonomisk och politisk analytiker som skrev för *Die Weltbühne*. Han var medlem i SPD, USPD, SPD igen och slutligen SAP. Boken som hänсыftas är troligen *The Decline of German Capitalism* från 1932. Efter Andra världskriget skrev han ett antal böcker om ekonomi och det kalla kriget.

den inte kommer att övergå i *revolutionär kamp*.

4. Det enda parti vars röster mot Popen hade ett revolutionärt syfte är *kommunistpartiet*. Men det befinner sig långt från revolutionära syften för revolutionära landvinningar.
5. Händelsernas logik är sådan att de socialdemokratiska arbetarna ser kampen för "parlamentet" och "demokratin" som en fråga om *makten*. Utifrån revolutionär synvinkel är det konfliktens kärna. Frågan om makten är frågan om proletarietets revolutionära aktionsenhet. Om det ska bli möjligt att, utifrån en proletärt demokratisk representation, skapa kampens klassorgan, det vill säga *arbetarsovjeter*, så måste man under den allra närmaste framtiden föra en enhetsfrontspolitik gentemot socialdemokratin.
6. Med tanke på gåvorna till kapitalisterna och de fruktansvärda angreppen på proletarietets levnadsstandard måste kommunistpartiet föra fram parollen om *arbetarkontroll över produktionen*.
7. De besuttna klassernas olika delar kan tillåta sig att gräla sinsemellan bara därför att det revolutionära partiet är svagt. Om det revolutionära partiet på ett riktigt sätt kunde utnyttja grälet bland de besuttna klasserna, så skulle det kunna bli oändligt mycket starkare. Men för att kunna göra det måste det veta hur man skiljer de olika delarna utifrån deras sociala sammansättning, och inte slänga allihopa i samma hög. Den fullständigt och slutgiltigt bankrutta teorin om "socialfascismen" måste äntligen kastas bort som värdelöst skräp.

(Översättning från engelska: Göran Källqvist.)